

ПРОСВЈЕТА

ЛИСТ ЗА ЦРКВУ И ШКОЛУ

УРЕЂУЈЕ КАНЦЕЛАРИЈА МИНИСТАРСТВА ПРОСВЈЕТЕ И ЦРКВЕНИХ ПОСЛОВА.

СВЕСКА

XII

Издави половином свакога мјесеца од 2—2½ табака. — Цијена је у Црној Гори фор. 2; а изван ње фор. 3. — Рукописи се не враћају, а предплате се шаљу високопречасној консисторији Митрополије цетињске. — Сва писма и новине у замјену шаљу се уредништву на Цетиње. Писма пак треба да буду франкирана и власторучнијем потписом утврђена ради знања од кога долазе, ма и не било потписа на дописима. — Предплаћа се на годину.

ГОДИНА

VI.

О К Р У Ж Н И Ц А

Патријаршијска и Синодална посланица Впреосвећеној и Преосвећеној у Христу браћи, Митрополитима и Епископима, свештенству и цијелом благочестивом и побожном православном народу најсветијег апостолског и патријаршијског престола Цариградског.

CRNE GORE ĐURĐE

— CRNOJEVIĆ

„Опомињите се својих учитеља, који вам казиваше ријеч Божију, гледајте на свршетак њихова живота и угледајте се на вјеру њихову. Исус Христос јуче је и данас овај исти и ва вијек.“
(Јев 13, 7—8).

21. Ово су, у кратко рећи, у вјери и управном животу Цркве важне и самоволне новотарије папске Цркве, и јасно је, да исте навалице прићуткује папска енциклика. Те новотарије, *које се односе на бишња мјеста зјере и управни систем Цркве*, и које видно стоје против положене црквеноме стању првих девет вјекова, чине немогућим жељено сједињење Цркава; и за то, неисказане жалости пуно је свако побожно и православно срце, гледајући папску Цркву, да гордо остаје при истинама, и да најмање доприноси светој цјели сједињења, кад се не одриче тих јеретичких новотарија, и не враћа на старо стање једне, свете, саборне и апостолске Христове Цркве, које је дио, тада, и сама била.

22. А шта да се каже о ономе, шта пише Римпапин Понтификије и упућује *на славне славенске народе?* Сигурно нико и никад неће порећи то, да су се врлином и тешким апостолским трудом светих *Петрила и Методија* многи од словенских народа удостојили спаситељне благодати: — то свједочи историја, да за вријеме великога *Фотинја* они Грци из Солуна, *апостоли Словена и присни пријатељи* оног Божијанског Оца по-

слави су ради обраћања у вјеру словенских племена не из Рима, већ из Цариграда, гдје су се и спремали за ту св. службу у свештеном манастиру светог Полихронија, као сабраћа тога манастира. Са свим је неправилно оно, што у енциклици својој Римљанин Понтификије труби, да се, тобож, породило био лијеп однос и узајамност између словенских племена и јерарха римске Цркве; јер, и ако његово Блаженство неће да зна, међу тим историја јасно говори, да свештени апостоли Словена, о којима је ријеч, више поднијеше зла и опасности у раду њиховом од јепископа римских, проклетствима и противзаконим ридњама оних, (и гнусно се гонише од Франачких јепископа паписта,) него од самих незнабожачких становника оних земаља. Зна, на сваки начин, Његово Блаженство, да *упокојеног у Господа Блаженог Методија*¹⁾ — двије стотине од његових ученика и највиђенијих последи многе борбе против незаконе радње *Понтификија* римских, протјерани су из Моравске и спроведени војеном силом преко границе исте, одакле су се последи расијали по Бугарској и другим мјестима, и да последи изгнања собразованијег словенског клира (свештенство) истурена је и типичност источна са словенским језиком, који бјеше у употреби, и тако у току времена уништи се сваки траг православља у јепархијама оним. И ово је све учињено званичном сарадњом јепископа римских, на начин, који најмање служи на част светињџ јепископског достојанства. Али од свих оних злих покушаја спасене *Божанском Благошћу* неповређене православне Словенске Цркве и прелубазне кћери православне источне, а нарочито велика и славна Богоспасајеме Русије, чувају и чуваће до савршетка вјекова православну вјеру, и дају јасне доказе своје слободе у Христу. Узалуд, дакле, енциклика обећава славенским Црквама *срећне дане и величину*; јер благовољењем Преплагога Бога имају већ сва та блага, и чврсто стоје уз своје отачаско православље, поносећи се њиме у Христу.

23. Пошто овако стоје ствари, а да су и докази из црквене историје, који се не могу порећи, али, старајући се по дужности, обраћамо ријеч народима на западу, који из незнања истините и неумитне историје црквене лаковјерно се повукоше и сљедују противјеванђелским и незаконим новотаријама папства, и оцијепљени тако, далеко се налазе од једне, свете, саборне и апостолеке православне Христове Цркве, која јесте и : „Црква Бога жива, стуб и тврђава истине“ (Тим. I. 13, 15.) и у којој свијетлише у побожности и православној вјери њихови претци и праоци кроз цијелих девет вјекова, и бјеху вјерни и часни чланови исте, слиједећи вјерно и стално одредбама Богом сабраних Васељенских Сабора.

24. Народи Христољубиви славних земаља на западу! Радујемо се, иначе, гледајући Вас, да имате љубав Христову, руковођени својим здравим разумом, да без вјере у Христа немогуће је угодити Богу (Јев. 11, 16.), али је јасно само по себи свакоме, који право мисли, да спасителна вјера у Христа, на сваки начин, треба да је права у свему и сагласна светоме писму и апостолским предањима, на којима се оснива учење *Божанских Отаца и седам светих Васељенских Сабора*. Сем тога, јасно је, да саборна Црква Божија, која држи у крилима својим недирнуто, непоремећено и непотврђено ту спасителну вјеру, као *Божански аманет*, онако, како је од вајкада предана и од Божанских отаца духом светим развијена и утвр-

1) Бирило и Методије свети су за Словене, у опште, а не само блажено упокојени. (Преводилац).

ђена првих девет вјекова, јесте иста, једна и једнака непрестано кроз сва времена, а не она, која се мијења и разнo дотјерује током времена, јер јеванђелске истине никад не примају другогачење и измјену, или напредак у времену, као разни философски системи, — јер је: „Исус Христос јуче и данас исти и вавјек“ (Јев. 13, 8). Одакле и свештени Вићентије из свештеног Манастира Лурина у Галији, млијеком отачаске побожности отхрањен, а живио је око половине V. вијека, врло мудро и православно прта истину вјере и општност Цркве, кад каже: „У саборној Цркви, оно нам је највише важно држати, што је свуда, што је свагда и што је се од свих вјеровало. Јер, ово је доиста и у главном саборно, као што и сила саме те ријечи и разум објашњавају, што се од свуда, готово, све, обузима. Овако ће пак бити, ако се одржимо следујући овој зкупности, старини и сагласности 2).“ Ну, као што је напријед речено, Западна Црква од десетог вијека па овамо, разна страна и јеретичка учења и новотарије увукла је у себе кроз папство, те се тако оцијепила и удаљила од источне и православне Христове Цркве. И колика је нужда Вашег повратка и доласка ка старим и неповријеђеним учењима Цркве ради постигнућа жељеног у Христу спасења, лако ће разумјети, ако савјесно узмете у обзир поруку небеснога апостола Павла Солуњанима, гдје каже: „Тако, дакле, браћо, спојте и држите уредбе, којима се научисте или рјечју, или из посланице наше.“ (Солуњан. II, 2, 15); још и Галаћанима што пише исти Божански апостол: „Чудим се, да се тако одмах одераћаше на друго јеванђеље од онога, које вас назва благодаћу Христовом; које није друго, само што неки сметају вас, и хоће да изврну јеванђеље Христово.“ (Гал. 1, 6—8). Ну клоните се од тих извртача јеванђелске истине, јер такви не служе Господу нашем Исусу Христу, него своје шибучу и благим ријечима и благословима прелашћују (варају) срца безазлених (Гим. 16, 18.) и доводе у крило једне, свете, саборне и апостолске Божије Цркве, која се састоји из једне Цркве Богом засађених благодарних винограда у православној Васељени, у нераздвојном јединству једне Спасителне вјере у Христа, у вези мира и духу еједињених једна с другом светих Божијих Цркава, те да постигнете у Христу жељено спасење, и прослави се тако и у Вама прехвално и преславно име Господа и Бога и спаса нашег Исуса Христа, који је страдао за спасење свијета.

25. Ми пак, који смо благодаћу и благовољењем Преблагаго Бога часни дјелови тијела Христовог, т. ј. једне, свете, саборне и апостолске његове Цркве, држимо се отачаског и апостолскога предања, благочасна и побожности. Пазимо и чувајмо се сви од лажних апостола, који, долазећи у облику овацу покушавају варати и мамити простодушнија срца код нас разним и сумњивим обећањима, мислећи, да је све право што раде, и обраћају ка унији, ако се само призна папа за највишег и непогрешивог и апсолутног господара цијеле Цркве и јединог на земљи насљедника Христовог и извор сваке благодати!!! Нарочито пак Божијом милости постављени јепископи, пастири и учитељи светих Божијих Цркава, пазимо, дакле, на себе и на све стадо, у коме нас дух свети постави владикама, да чувамо Цркву Господа и Бога, коју стече крвљу својом, (Дел. Апос. 20, 28.) како бисмо могли дати одговора, — тога ради молимо друг друга и допуњајмо и поправљајмо један другога. А Бог сваке благодати, који нас позва на вјечну своју славу у Христу Исусу, он да нас усаврши, ушорди, укрјети и

2) У окружници наведене су и ријечи свештеног Вићентија на латинском језику.

ушмељи“ (I. Солунъ. 5, 11. — I. Петрова 5. 10.) и да свима, даде се просвјете свјетлошћу Његове благодати и упознају истину сви, који су изван и далеко од једног, светог и општег православног кола словесног његовог стада. **Слава же слава и держава ка вѣки вѣковѣх.**

Из Цариградеке Патријаршије Августа мјесеца 1895 г.

Долазе Потписи: Патријарха и чланова Св. Синода.

Превео *свиџел* **Нићифор.**

МОНАШКИ ЖИВОТ.

Пише Симеон Поповић, јеромонах.

(Ш а с т а в а к.)

Среброљубље.

Монаха, који није среброљубив, свети оци правилно срањивају с' орлом, који стоји над сваким искушењем, руга се свему садашњем, а кад излети на висину и удаљи се од свега земнога, здружи се са горњима, т. ј. анђелима, јер су у њега лака крила и није оптерећен бригаама. Монах, који се много брине о благу, исто је као одвек *настављени* брод, што лако потоне. ¹⁾ Свети оци нијесу против тога, да човјек себи прибавља што за живот, јер ми нијесмо само дух, него и тијело; него они устају противу тога, да човјек прилагођава своје срце к' земним богатствима, друкчије рећи, да земна блага нијесу нам цијељ и нада живота. Оци, — вели Јован Касиан — прибравали су к' материјалним бригама и старањима све оно, што је сувишно било за свакодневну потребу. Тако на пр. када се старамо да придобијемо два или три солида (златни новац), а међу тим и један би био доста за наше нужде; када се старамо, да добијемо три или четири хаљине, међутим за свакидању употребу доста би било двије, или када би за живљење доста била једна, или бар двије ћелије, примамљивајући се сујетном гордошћу и раскошношћу, старамо се да издамо четири или пет и при томе раскопине, велике, без сваке потребе. ²⁾

Страст среброљубља, као и свака друга страст, увеличава се, ако само лако пролази, те се стане појављивати с почетка у

1) Добр. стр. 265.

2) О мон. Еп. Петра М. 1885. стр. 49.

мисли, а одатле пријеђе и на само дјело, и то под најљепшим изговорима, јер се враг, несити демон, често промеће у свијетлога анђела. Та страст — вели исти свети отац, — ако је код малодушног монаха, онда нас с почетка побуђује к' малој тековини у варљивим сликама, описујући му неке, тобож правичне и разумне, узроке, по којима је њему неопходно, или да чува за себе неколико новаца при одречењу од свијета, или да још придобије тога... Што ћеш ти чинити, ако се разболиш, а у тебе не буде заштеђено штогод, чиме би помогао себи у немоћи? Манастирско је држање сиромашно, немарност к' болестима велика је, ако ништа сопственог не буде... По томе, како у свима облицима страсти поглавито треба бити главу змије, тако особито треба најбрижљивије обратити пажњу, да не би како год проникла унутра њена глава, јер, ако се она пушти унутра, онда, својом материјом питајући се и прикупљајући снагу, сама ће раждити прекомјерни пожар. Због тога, не само што се ваља бојати од страсти за новцима, него и саме жеље за њих треба из душе избацити. ³⁾ Среброљубље свједочи о невјери среброљупца, јер он поштује ствар мјесто Творца, као што је рекао велики апостол, да је среброљубље коријен не само свакога гријеха, него управо да је оно и идолопоклонство.

„Оставимо материјалности, а обратимо се к духовном благу,“ вели преподобни Нил Синајски. Срдно ћемо ми остати при дјетињим играма, нимало не узимајући мушког начина мисљења. У дјетињству служе за забаву: кости, лопте и друго.

Дјеца бивају за то страсна, док не дођу у године зрелости. Кад човек одрасте, одбаци ово све, и са свим уерђен занима се важним дјелима, а ми све остајемо у дјетињству, дивећи се ономе, што је њему својствено, а нећемо да се старамо о оном, што је љепше, — о ономе што доликује људима. Као што није лијепо виђети, кад одрастао човек сједи на гомили соли и црта на пепелу дјетињске забаве, тако исто није лијепо, или још грдније је виђети, да онај, који има на уму насладу у вјечним блазима, брља се у земном праху и таквим поступцима потамњује достојанство позива. ⁴⁾

Гњев (љутња).

„Човјек, који се љути, неће добити благодати Божије,“ — вели св. Григорије, јер он са висине добродјетељи пада у јаму шкодљиве љутње. Који је звијер толико љут и неукротљив,

³⁾ Добр. Еп. Феоф. II. т. М. 1884 стр. 565.

⁴⁾ Добр. II. т. М. 1884. стр. 258.

као љути човјек, који неће да се уздржи од јарости? Што може бити грђе од човјека, који се љути? Ијед га води у манитило и прави грдним и злим, и Дух Божји удаљава се од таквог. Он, као пас, на све лаје, као скорпија уједа, као аждаја прождире. ⁵⁾ „Ко се јари беспутно, читамо у св. Димитрија Ростовског, — и љути на кога, незна што говори; а, ако када са јарошћу и гњевом што изрече, послѣје сваког гледа са стидом, опет повраћа своје ријечи. Преферана јарост помрачава разум, ожалостљава душу, губи расуђивање и памет. Ко се жести и прекомјерно иједи, у свему је слијеп; а ко се уздржава од гњева и јарости, уздржава се од свакога зла.“ ⁶⁾ Не вели узалуд света црква, — каже даље Св. Димитрије, — не чти ся въ дѣлѣ твоёмъ мудрится, яко я ростъ въ нѣдрѣхъ безумныхъ почиваетъ,“ као да ће рећи: гдје видим гњев у јарости, ту је станиште безобразности. Смијешно је безумно љућење цара Ксеркса, који, када му неколико бродова са војском устану у Хелеспонт, разгњеви се на море, и нареди, да ударе мору триста канџија, још рукама да шибају воду. ⁷⁾

Свети Оци налазе најдѣлвније средство за ревносна монаха, односно гњева, Влаву де Туе клитежитију, и да тријеливо сноси све напасти. „ИДИСИ СТОЈЕ ИДУ РОДЕУ — веле св. Јефрем Сириј, и устима затварај врата цркви, у том је за тебе напредак. ⁸⁾ Међутим, ако он буде сам живио, неће имати прилике да сноси увреде, нити да се лијечи од гњевне страсти. Неко, којим је страст гњева овладала, живећи обичним животом, мислио је, кад буде на само живио, да се неће љутити. С' том намјером изишао је из манастира и почео је да живи у пустињи. Једанпут он напуни суд водом и постави га на земљу. Суд је наједанпут пао, и други се пут догодило то исто, трећи пут је лонац пао такође; монах се разљути и узе лонац, те с њим о земљу. Кад дође к' себи, брат стаде размишљати о томе што се случило и разумије, да се ђаво наругао над њим. Тада је он рекао: „Ево сам ја један, при свему томе ја сам побјеђен страшћу гњева. Вратићу се у манастир, јер сам увјерен, да је свуда потребна борба са самим собом, и трпљење, особито пак помоћ Божја,“ и смјеста се монах врати у ћелију своју. ⁹⁾

5) Прологъ въ поуч. М. 1889. стр. 515.

6) Соч. Св. Димитрије Р. Кіевъ 1824. стр. 269.

7) *ibid* 351. стр. —

8) Добр. П. т. м. 1884. стр. 270. —

9) Избран. нареч. св. Инок. Еп. Игњат. С. П. 1870. стр. 573.

Гњев можемо успоредити са болесним и нервозним старцем или дјететом, који, ако му лијепо зборите, мисли да га варате; не зборите ли, мисли, да га презирете. Само вјешто лице може с' њиме да изиђе на крај, које зна слабости његове и капризе, а с тога и вели свети Љествичник, да је гњевноме потребна велика опрезност. Ћутање је једино оружје против гњева. Него се може под покривалом ћутања сакрити памћење злобе, а то је још грђе. Неки у гњеву неће ни да једе, а тиме се више ојачава ова страст. А неки много једу и од тога полуде. Умјерена утјеха често је давала помоћ против љутине стога, што борба с овом страшћу иште велику предумишљаност (слово 8. о кротости) Питали су ме, вели Ава Зосима — како треба обуздати гњев? а ја сам одговорио на питање: Почетак обуздавања гњева настаје онда, кад се не говори, док траје гњевно раздражење. Ава Зосима приводи даље примјер, како ми не само треба да одговарамо гњеву злом за зло, него још да кривимо себе саме; а то је знак великог подвига и душевног савршенства; даље приводи у примјер Аву Мојсеја, који, кад су га оци жељели окушати, говорили су скупа међу собом: „Зашто тај етиоп улази у наш скуп?“ Чујући то, мучао је, а када су га послје скупштине неки питали, је ли се он љутио, одговорио је: „смутих се и не глаголахъ!“ (пс. 76, 5.) Него је тако било у почетку. Када се затим он усавршио и био посвећен за ђакона, онда не само да је ћутао, него се није ни љутио. Ево што је било: Архиепископ, желећи га испитати, рекао је клирицима: „Када уђе Ава Мојсије у олтар, ишћерајте га на поље, и, идући за њим, слушајте, што ће он говорити!“

Када је он дошао у олтар, клирици су му рекли: „Излази напоље, црно-кожи Етиопце!“ и он је изишао, говорећи о себи: „Добро су поступили с' тобом; кад нијеси човјек, зашто улазиш у људски скуп!?“ (фост. сказ. обч. Ав. Мојс. п. 3. 4.)

(Наставиће се.)

Б Е С Ј Е Д А.

Благочестиви Хришћани!

Данас ми светкујемо спомен светога великомученика Димитрија Солунскога, који се слави и по цијелој васеленско-право-

славној цркви. Слави се својим животом, слави се свршетком свога живота, или страдањима, која је за Христа претрpio, слави се великим и многим чудесима, која је као угодник Божи чинио, слави се и због особите љубави ка отачаству своме и још многим и другим дјелима, као светитељ Господњи.

Свети Димитрије родио се у трећем столећу по рођењу Господа нашег Исуса Христа у Македонској вароши Солуну, због чега се и прозвао Солунским. У овој вароши био је постављен и за главног управитеља исте, а у њој је пострадао Христа ради од незнабожачког цара Максимијана и у истој вароши погребен је са вјернима. У колико је хришћанска вјера тада била гоњена од незнабожачких царева, види се из тога, да су родитељи великомученика у тајности били хришћани и да су у тајности васпитавали својега сина — у Христовој вјери. Одраставши свети Димитрије, одликовао се је особитим благоразумљем и храброшћу као војник на бојним пољима; због чега буде постављен за управитеља Солунских области и почашћен високијем чином консула. Добивши ова звања свети Димитрије отпоче обраћати незнабожце у Хришћанство, што се скоро достави Максимијану (Цару).

Једном приближи, враћајући се цар са битке, коју је чинио са Сарматима, дође у Солун, што је цар дошао у Солун, св. Димитрије све своје слуге предаде Луци, да га разда сиромасима, а он се спремао мученичком стриљењу — постећи и молећи се Богу. Дошавши на позив пред цара, он је величанствено исповиједао да је хришћанин, због чега буде бачен у тамницу. Овђе му се јави анђео Господњи, који му рече: „Владика ме је послао ка твојој светости, заповиједајући теби да оставиш варош Солун и да пођеш ка њему, јер Он хоће да ову варош преда непријатељима.“ Чувши ово, великомученик са сузама приклони главу, ћутао је, па настави: „Зар је тако угодно Господу мојему? Зар Он хоће, да ову варош, која је спасена чесном крвљу Његовом, преда непријатељима, који не знаду, не вјерују, не познају и не поштују свето име Његово?„ Даље великомученик настави говорећи: „идите, браћо, кажите Владици мојему тако говори Димитрије, слуга Твој: ја знам, човјекољупче Госпoде, да добротe Твоје превазилазе гријехове наше, тако да и безакоња цијелога свијета не предобијају милосрђа Твојега. Ти, који си пролио крв Своју и душу Своју положио ради грешних нас, јави милост Твоју на ову варош и не заповиједај ми оставити је. Ти си мене поставио за стражара ове вароши, по овоме уподобљавам се

Теби — Владици мојему, полажем душу моју за грађане ове, и, ако они погину, то нека и ја погинем.“ Послије овога анђе је одступио од великомученика — све говорећи Господу, како му је казао св. Димитрије. Када су дознали за ово грађани, са сузама молили су Бога и призивали у помоћ св. вел. Димитрија, и заиста непријатељ у скоро са стидом одступа од зидова Вароши Солуна, не могући га добити, будући је чуван великим Божијим угодником.

Св. великомученик Димитрије избављао је отачаствену своју варош и околину и од глади.

Други примјери његових чудеса, а у исто вријеме и љубави ка отаџбини, виде се из борбе неког младића Нестора са силнијем Лијем. Лије је једним погледом и виком многе плашио, а и многе је јаке и чврсте мужеве поубијао, натурајући их на копља и на друге разне начине одузимајући им живот. У вароши је био младић, чврст и силан, именован Нестор. Он добеже ка св. Димитрију у затвору, и каже му своју на мјеру. Св. Димитрије, учини на челу и грудима овога хришћ. младића Нестора крстни знак, благослови га и рече: „Лија ћеш побједити, а Христа ради пострадаћеш.“ Добивши благослов, Нестор дође на стријелаче и искаже жељу, да ступа у борбу са Лијем. Добивши од св. Димитрија на ово, изађе на узвишицу, припремљену за борбу с њим, који му својни борити се са Лијем. Лије, полако забављајући се и играјући, приближавао се ка младићу Нестору. Кад су хтјели да ступе у борбу, Нестор узвикне: Боже Димитријев! Помози ми! и ступи у борбу; и гле: Лије буде збачен са копља и испусти душу своју. Грађани Солунски, особито хришћани, гласно узвикну: велик је Бог Димитријев! Цар са стидом уђе у дворцац и послѣ издаде указ, да управитеља вароши, св. Димитрију, испробадају копљима, а Нестора посијеку мечем. Ово је било око 306 године, по рођењу Христовом. Хришћани тајно погребу тијело светога великомученика на мјесту, гдје је погинуо. Када непријатељи умртве св. Димитрија, онда слуга његов Луц узме хаљину и прстен свога господара, умочи их у крв и са овим стварима чинио је чуда: лијечећи болеснике, изгонећи зле духове. — Кад дознаде за ово цар Максимијан, заповиједи, да слуги св. Димитрије, Луцу, одсијеку главу.

Скоро послѣје овога зацари се, промислом Божијим, Константин Велики и св. вјера хришћанска узвиси се над незнабожачком безбожношћу; тада над моћима овога мученика подигнут је мали храм и у њему чињена су велика и многа чудеса.

Послије на сто година, по смрти овога великомученика управитељ Илирика, Леонтије, који је био и управитељ Солунских области, буде излијечен помоћу овога божијег угодника од неизлечиве тешке смртне болијести и начини у славу св. Димитрија, великољепни храм.

Свете моћи овога великомученика нађене су нетрулежне, и света наша православна црква уврстила га је у ред светитеља са обзиром на чуда и дјела, која је чинио.

Благочестиви хришћани! Између осталих примјера, која нам пружа св. Димитрије, јесте примјер особите љубави ка отаџбини својој. А и како, бл. хришћани, да не љубимо примјером светог Димитрије отаџство наше? У њему смо први пут угледали свијет овај, добили смо биће и духовни препорођај: У њему смо најприје испитали родитељска миловања и ђетиње невинне игре. У њем смо добили образовање и необходима за нас познанства и све што сада имамо. Оно нас је од самога рођења нашег, чувало и хранило помоћу родитеља наших; у младићском добу учило нас је свему доброме, помоћу наших учитеља, трудило се нас учинити људима паметним и поштеним; за тим даје нам полне за рад са љубављу гледа наше радове и даје нам разне примјере. Упоредно са овим оно се стара и о том, да би живот наш био миран и срећан, чува нас од унутрашњих и спољашњих непријатеља, доставља нам начине како ћемо подмиривати животне наше потребе и чини све оно, што може служити ка општем благоу нашем. Како можемо, а да не љубимо отаџство наше, када оно од целена наших па до гроба окружава таквим бригама, таква нам добра чини! Дуг благодарности и хришћанска обвезност захтијева, да би ми, браћо, за љубав и блага, која нам указује отаџство наше, и сами љубили га искрено, како то личи синовима његовим, по могућству сила наших помажимо га у благостању; а будемо ли чинили све оно, онда ћемо извршити оно, што смо дужни извршити, као синови отаџства и што ће служити на благо и срећу нашег отаџства.

Благочестиви Хришћани! Поред данашње црквено славе, која узноси мученички живот свога светитеља, ми имамо, браћо, и другу нашу народну прославу — имендан Великога Војводе Зетскога — Његове Свјетлости Књаза Мирка Петровића, који је дика, понос и уздање његове војводине Зете, на којег полаже своју сјајнију и срећнију будућност, којој је срећа у дио пала, да у таквој Високој особи из Владалачке Куће добије

свог Великог Војводу, а коју је Његов витешки Отац Књаз Никола ослободио.

У то име помолимо се Свемогућему Богу и светоме Димитрију, чије име носи наш Велики Војвода Мирко, да Га Свемогући Бог поживи дуго и дуго — на срећу и благо своје војводине — Зете — амин.

Подгорица, окт. мјесеца 1895 г.

Говорио у саборној Подгоричкој цркви

Крето Поповић, свештеник.

МИСЛИ О ВАСПИТАЊУ ДЈЕЦЕ СВ. ЈОВАНА ЗЛАТОУСТОГ.

Пријевод с руског.

1) Са свим је природна ствар дјецу имати; али дјецу образовати и васпитати их у врлинама ствар је, која се тиче ума и воље.

2) Под дужношћу „васпитати дјену“ ја не разумијем само то, да дјеца не помру од глади, као што ми се чини, да људи све своје обавезе према дјечи на то и ограничавају. За ово нити су потребне књиге, нит' какве год друге установе, јер о томе врло јасно сама природа наговјешћује. Ја говорим о старању, да се образују срца дјечија и да се васпитају у добродјетели и побожности; то је свети дуг, ког не смијемо заборавити, те да не би с једне стране постали, не извршавајући то, дјецеубијцама.

3. То је свеопћа дужност како за очеве, тако исто и за матере.

Има доста очева, који ништа не жале, а да својој дјечи добаве учитеље по њиховој вољи и да им — као својим богатим нашљедницима — све жеље испуне. Заиста слијепа обмана! Јер тој грубој немарности, под којом свако друштво и заједница уздише, треба приписати све нередe, који произлазе. Претпоставимо, да смо дјечи стекли велико имање; али, ако се не буду савјесно владала, то ће све брзо пропасти; оно ће бити потрошено, нестаће га заједно са њиховим власницима, те ће за њих и бити најжалосније нашљедство.

4. Ваша дјеца ће вазда довољно бити богата, ако од вас добију добро васпитање, које ће бити кадро, да им изоштри карактер, и које ће их научити, да се добро владају. Због тога немојте се бринути о томе, како ћете их учинити поштенијема, господарима својих страсти, и богатијема у врлинама. Научите их, да материјално богатство не цијене тако високо и чега оно не вриједи. Пажљиво посматрајте, како се владају, с ким се друже и пријатеље, а не очекујете од Бога никакве милости, ако ово не будете извршавали.

5. Кад нам апостол заповиједа, да се о другијема боље бринемо, него ли о себи, и кад смо криви, не старајући се о њиховој срећи, то нећемо ли још већма одговорнији бити у том случају, кад се то односи на оне, који су нам најпретежнији? „Нијесам ли ја — вели Господ — дао овој дјечи мјесто у породици вашој?“ „Нијесам ли их вашем старању повјерио, поставивши вас њиховим господарима, старатељима и судијама?“

„Ја сам вам неограничену власт над њима дао. На вас сам оставио све бриге о њиховом васпитању.“ Ви ћете казати, да се они нијесу хтјели вашој власти покорити. Но баш то је и требало у самом почетку остварити, требало је, да њиховим првим утисцима завладате, када им натуристе узду покорности онда, кад нијесу умјели да се супротставе.

Ви сте морали ту младу душу прикрити, да се поклони бремену дужности и да је у томе поучите, и по томе да је и васпитате, и да рану завијете одмах, чим се указала. Морали сте почупати трње одмах, чим се појавило око те њежне биљке, а не чекати док корјење пушти у дубину, и док страсти, полако развијајући се, не постану необуздане и несавладљиве.

6. Премудри каже: „суть ли ти чада, накажи ја, и приклони отъ юности вию ихъ“ (Сир. 7. 25). Али Бог не само што нам ово јавља преко свог пророка, него још обећаје и од наше стране, те за неиспуњавање заповиједи пријети непокорној дјечи страшним казнама: человекъ, иже аще зло речеть отцу своему или матери своей, смертию да умреть. (Лев. 20. 9.) Он кажњава смрћу оне, који се вама противе, а ви и без бриге гледате погрешке, које они чине против највеће власти.

Они се противе самом Богу, гријешећи се о његове заповиједи, а ви све то гледате без икаквог негодовања и без да их најмање укорите.

Што губи Он од тога? Ништа. Но чега ви треба да се бојите за саме себе? Јер: ко оставља Бога, тај већ не уважава ни свога оца, па ни самога себе.

7. Дјеца, која су вјерна и Богу покорна, приобрешће себи неисцрпни извор среће, покоравајући се његовом закону. Онај, који се хришћански не влада, не уважава и не љуби ни самога себе, јер зло и покварено срце не може сачувати од мржње.

8. Младић, коме ви дате добро васпитање, не само што ће уживати свеопће уважање, него ће и вама самим милији постати.

Ваша обавезност к њему није више само по природи, него је то и плод његових врлина. Због тога у вашој старости, и у своје вријеме пожњетете плод синовскијех услуга и љубави; он ће бити ваша потпора.

Као год што они, који не поштују Бога, презиру и своје родитеље, тако на против они, који Бога — Оца свију људи — поштују — вагда ће уважавати и оне, од којих су и живот добили.

9. Предпоставимо — да сте ви сав закон у свим другим одношајима испунили, а само да сте се огријешили о ту једину заповијед — бићете строго кажњени.

Да вам то докажем, послушајте једну причу, узету из историје једног старог народа. Ви ћете одмах видјети, каквој су страшној осуди подвргнути они очеви, који се не старају о васпитању своје дјеце.

Међу Јудејцима живио је један свештеник — кога свак, због постојаног његовог карактера, уважаваше — који се зваше Илија.

Овај свештеник имађаше два сина, који бјеху загазили у све неваљаштине. Отац о том ни бриге водио није и пажње на то није обраћао. Али, ако је кад њихова учињена неваљаштина превазилазила границе, те је морао да их опомиње, то је он чинио без икакве строгости и употребљавања власти. Он је морао да их строго казни, да их испред себе уклони и да строге мјере против тога предузме, па да њихове нереде исправи. Но од тога ништа није било! него се само на то ограничавао, што им је у виду благог савјета говорио: „ни чада, не творите тако; јако не благъ слухъ его же азъ слышу о васъ.“ (I. Цар. 2. 24). Зар је тако требало говорити? Они су Бога увриједили, а ти их својом ђецом називаш. Они су заборавили Онога, од кога су и живот добили, а ти их још и својим породом називаш!

Узалуд ћеш им давати савјете, који ништа не помажу. Не, ту су требале строге лекције и оштри испити. Ти си се морао служити страхом, па да то младо срце ишчупаш из жвала порока. Илијина дјеца нијесу се нуждала у празнијем савјетима, то су голе ријечи, то је мека кротост — који су и постали жртва. Зарати се — несретна дјеца постају робови својијех непријатеља;

а жалосни отац, дознавши о њиховој несрећи, пада на земљу и, разбивши главу — умире.

10. Ја сам вам мало прије говорио — да очеви, који се не старају да својој дјечи даду хришћанско васпитање, постају дјецубијце — т. ј. убице своје рођене дјеце. Није ли то истина? Кога мора кривити Илија за смрт своје ћеце? Самога себе. Истина, да је мач непријатељски њих уморио — али је тај ударац учињела немарност њиховог не оца. Отац је изгубио и себе и њих, а међу тим слично томе и данас то сваког дана гледамо. Колико има родитеља, који неће да се побрину и своју дјецу, која су непокорна и покварена постала, да исправе. Они као да се боје, да своју дјецу против самих себе не огорче, ако их строгим ријечима ослове, да укроте њихове порочне наклоности, на које су се одали. Што одтуд произилази?

Нереди се умножавају — а некажњавање за исте доводи и до државних преступака; судови се лађају посла, а несретни падају на мјесту одређене казне мртви. Не поправљајући их, постајете им учесници. Ви сте се својих личних права над њима одрекли — а подвргли их под строгост обћег суда и ето ће људско правосудје надријети их онијем, што су заслужили.

Ви се бојите да их бајати не осрамотите, ако их у вашем присуству и најмањом казном казните — али каква ужасна срамота на вас пада кад вашег сина не буде више — а отац свуда праћен погледом његовијех оитујатеља стиди се и не може се уканити да се ће покаже.

(Наставиће се.)

Косто Лучић, учитељ.

—**—

ПАЛЕСТИНА ПОД ВЛАШЋУ ХРИШЋАНСКИЈЕХ ИМПЕРАТОРА (Од 326—636.)

(Од Алфонза Куре. С рускога преводи М. Никифор.)

(Свршетак).

XVI.

Патријарх Софроније и Монотелити (једновољници) 629—635 год.

Није много потрајало, а патријарх Захарије умре, и на његово мјесто дође за патријарха славни настојатељ манастира

св. Теодосија и велики трудбеник о поправкама разоренијех црква и манастира — Модест, но његово патријаршество није било дуговјечно. Дане својега патријарховања Модест је употребио на лијечење нанесенијех Персијанцима рана — не само Јерусалиму, него и цијелој Палестини. Осим прије подигнутијех црква, њему је пошло за руком, те је подигао храм Пресвете Богородице, који је био саградио цар Јустинијан, а такође подигао је цркву у пештери Малилу, која је послужила за гробницу жртвама, које су пале од ударца Персијског, и ова је црква доцније позната под именом „Лавски Ложњак.“ Под његовом кротком управом изнова су обитељи биле насељене и обновило се прежње богослужење. Манастирски живот и богословска наука опет оживи. Један калуђер из Анастасијева манастира написао је житије Анастасија Персијанина, чим је примио мученички вијенац. Други калуђер, одушевљен повратком Часнога Крста, написао је начин његова проналаска царицом Јеленом. Напошљетку, познати калуђер Софроније, који се повратио у манастир св. Теодосија са моштима св. Јована Милостивога, патријарха Александријског, написао је по старијем рукописима житије св. Марије Јегипатске и оплакао је у жалоснијем одама опустошење Палестине, и заједно славећи новорођење Јерусалима; он је, пак по молби патријарховој, на основу старијех рукописа и сачуванијех предања опет успоставио и довео до реда типик св. Саве.

Судбина је тако одредила, да се Софроније много не наслађава тишином мирнога калуђерскога живота, који је потребит за манастирска дјела. Кир Александријски предлагао је, да се присаједине к православљу Теодосијанци — Евтихијанска секта, која се образовала при Петру Гнавефеју. Кир је говорио, да Теодосијанци признаду у Исусу Христу двије природе и само једну вољу. То учење понављало је у новом облику јерес Евтихијанску, т. ј. смјешење Божанствено-човјечије воље у Исусу Христу у једну вољу, а то је неколико година назад томе измислио Теодор епископ Фарански. Са овијем мишљењем сагласи се Сергије, патријарх Константинопољски, Кир, који је још тада био епископ Фазински, и Атанасије, који је био глава Азијатскијех Јаковита. Цар Ираклије даде се завести на њихове ријечи, постави Кира за патријарха у Александрију, а Атанасија у Антијохију и таквијем начином глухо и нијемо јерес се почне ширити по цијелом Истоку.

Брзо сагласије теодосијанаца на предлоге Кирове у брзо се прочује и то побуди у Софронију подозрење, те и он похита

у Александрију, гдје се још није био изгубио утицај његовог имена. Патријарх Кир, надајући се да ће привући на своју страну тако знаменитог богослова и добити великог савезника, он поднесе Софронију погодбу, у којој је врло вјештачки начин обилазио основне закључке јереси. Но зар Софронија — тога великог богослова — да његово ораторско вјешто изведено писмо превари? Софроније прочита ово писмо и одмах пане на кољена пред патријархом и замоли га, да уништи ту ствар и да не даје Аликсандријску цркву у руке јеретичима, али га патријарх не послуша, него неколика дана иза тога потпише акт саједињења. Софроније кад то види одмах пође у Константинопољ, да каже тамошњем патријарху, да'ко томе стане на пут, и да'ко одврати Кира од тога. Но Константинопољски патријарх Сергије био је такође тајни приврженик те јереси, почне упрекавати Софронија, како тобож он хоће да помути мир у цркви, и Софроније са тужним срцем поврати се у Јерусалим, но кад овамо дође, он већ не затече у животу патријарха Модеста, него је био умро, а на његово мјесто је једногласно он исти — Софроноје изабрат.

Чим Сафроније заузме столицу патријаршеску, он одмах сазове помјесни сабор од епископа и калуђера палестинских, и на овом сабору осуди јерес монотелита, а тада напише Константинопољском патријарху своју синодалну посланицу, извјештавајући га о установама тога сабора и његовом ступању на патријаршеску столицу. Та посланица, у којој је велики богослов јасно одкрио и изложио јерес Евтихијеву и Несторијеву, може послужити догматичнијем образцем разрешења питања о Божанствености Исуса Христа. Софроније заврши ову своју посланицу са молбом, да се Сергије заједно са својим Клиром помоли Богу, да Бог одврати од Палестине навалу непријатељску, која ће бити много већа и ужаснија од свијех дотадашњих поплава. Константинопољски патријарх није ништа одговорио Сафронију на његову посланицу; напротив, писао је противу њега тужбу папи Хонорију, жалећи се како Софроније не да да се доврши мир у цркви, и то са малом извјештом у ријечима, које немају никаквог значаја са догматичке тачке гледишта. Хонорије обасипао је Сергија похвалама, а осуђивао је противљење Софронијево и изразио се у одговорном писму по поводу питања о двјема вољама у Исусу Христу, и нејасност тијех његовијех израза показала је његово потпуно несхваћање тога питања. Хонорије исто није о томе боље схватио ни пошто је добио синодалну посланицу Софронијеву и науми да он то

ријеша, препоручивши обојици патријарха, да о томе више не поговарају, но Софроније ипак није замучао и кад му је Сергије Константинопољски неће рекао, да он не може у обрану својих доказа навести ни једног текста из св. писма, тада му је на то Софроније одговорио са зборником од 600 текстова, почињући са Евангелија и свршавајући савременијем му писцима — св. Фулгенција и Анастасија Синаита. Пред овим зборником доцније се поклонили и Латерански сабор.

Но између тих догматичкијех тешкоћа и распра Софроније није испуштао из вида будуће опасности и политичке догађаје, који су се у наоколо збивали, и, предвиђајући то, колико су му снаге допуштале, подизао је и тврдио градске бедеме и наоружавао грађане.

XVII.

Освојење Палестине Арапима. 635—636 године.

Више пута у писању ове историје помињало се о честим нападајима на Палестину њених јужних сусједа — Сарацина. Но сви ти напади Сарацина имали су само ту цијел, да што опљачкају и изгледали су као неке разбојничке чете. Религиозни преврат, који је учинио Мухамед у унутрашњости Аравије, обратио је те краљевце у проповједнике, који су ходили да покоре цео свијет са том наміјеном, да сва људска оброте у Ислам. Прва им је на путу стајала Палестина и на њу је пала коцка, да претрпи удар тих фанатичнијех завојевача.

Арапи хришћанске вјере, који су чували и држали јужну границу Палестине, огорчени, што им Ираклије није плаћао уобичајену помоћ, саједине се са својим племеницима и буду им први калаузи кроз цијелу Сирију и Палестину.

Два одјељења Арапа, под предводителством Језида и Шарахила, идући иза Јордана, дођу к Босри, гдје се са њима саједини са својом војском Абу-Обид, коју је био довео из саме унутрашњости Аравије, а четврто одјељење војске, под предводителством Амруа дође од Ајиле, римскијем војенијем путем, на Газу и у два боја побједи свога непријатеља; но, дознавши да се Византијска војска тврди по Ездрелонској долини, под предводителством Теодора, брата Ираклијина, који је побједио Персијанце при Севастији, он тада одступи натраг к Југу и потражи индат у Калифи. Калиф му пошаље у помоћ Халида, који је прозван „Мачем Божим.“ Халид се тада налазио с војском крајем обала Еуфрата, противу Персијанаца. Отуда поврати право к западу, и пристане близу Дамаска хришћанско

арапско племе Гасанида и до ноге их потуче. Отоле се спусти до Босре и ту се саједини са осталом војском, који су били опколили Босру, и чим Халид дође — Босра се преда. Отолен војска пође к југу крајем Мртвога Мора и ту се саједине са Амруом. Цијела арапска сила сачињавала је двадесет и четири хиљаде војске, са којима они ријеше се да иду на сусрет Византијској армији. Отолен они пођу и обиђу горњу Јудејску страну и оставе за собом Елефтеријопољ и срету се са царском војском близу Јармута, која је стајала на неколико растојања од Јерусалима. Са великијем ужасом дознаду Јерусалимљани о несрећном свршетку војне. Теодор је бјежао све до Едеса, а двадесет хиљада војске напому је на разбојишту, а остала разбјегала се по свој Палестини. Послије ове побједи Халид пође право на Дамаск, а Амру и Шорабхил забаве се освајањем остале Палестине. Газа, Елефтеријопољ, Севастија и Сихем падну у арапске руке за неколико дана и нијесу их могли зауставити ни Витлејемски зидови, које је подигао цар Јустинијан. Многобројни сусједни манастири били су разрушени, а калуђери из њих или су били поубијани, или су утекли у Јерусалим. Ово је било у мјесецу Децембру. Житељи Јерусалимски обикли су били овај празник светковати у Витлејему, али овај пут морадоше га славити у Јерусалиму, јер су Арапи били поплавили сву околину и са собом се Дусуде да изађе изван града, свакога би убили. Због таквог ратног окупљања Јерусалимске становнике у базилику Пресвете Дјеве, и ту изговори бесједу, која је и до нас дошла и која је врло значајна као историјски факт тога времена.

Постепено кретање напријед Халида са војском било је обустављано по путу царском заоставшом војском около Скитопоља, гдје су предходно прокопали јазове и наврнули воду, те су цио крај пред собом претворили у блато, али све залуду, јер срећа и овога пута остане на страну Ислама. Арапи пријеђу то блато и пуште се у поћеру за Византијском војском, пристигну их на другој обали ријеке Јордана, близу Пеле с главе их побију.

Пут за Дамаск био је већ готов, али прије него је дошао до Дамаска Халид је имао главом платити од засједе Византијске коњице. Халид се удаљи са неколике стотине коњика, а на један пут на Птичијем пољу опколи га царска кавалерија тако да је једва сам утекао на коњу. Послије шестомјесечне опсаде Дамаск је приморан био да се преда, а затијем Арапи освоје Балбек и Јемес, али су у брзо морали отуда да одступе, јер је

ходила на њих царска војска из Антиохије, која је била много већа од прве, а била је под командом Джалбахана, који је био намјесник Теодоров и вођа Гасанскијех арапа. Предњи дивизион царске војске од 40.000 водио је Валон јерменин, који је био од персијског ропства. Њему је наређено било да не улази у одсуствену битку са Арапима, него само да их узнемирује мањим заједницама и да им пресијеца и уништава таин и поједина мања одјелења војске. Халид измичући се назад позове у индуски Амруа и Шарабхила и пријеђе у зајорданску страну и сретне се са непријатељем у тврђином бреговима Јармуским, који су још тврђи и клисурастији били на њиховом саставу са Јасусом и само једна јаруга одијелила је војску. Овдје се приметна крвава борба. Царска војска прелазила је неколико пута преко јаруге и долазила до самијех шатора арапских, али издајство неких глаvara, неслога између Теодора и Валана, јужни вјетар, који је наносио ситни пустињачки пијесак у очи византијској војсци, а главно — неисказана судба Божија, која рјешава будућност народа, те и овај пут дала је побједу Исламу. Седамдесет хиљада византијске војске пало је на разбојишту под ударцима Арапским, а оно што је претекло разбјежало се стрмоглав по свим источним варошима. У цара Ираклије није више војске, државна благајница била је сасвијем празна, и што је најглавније није имало више енергије, која му је десет година томе назад допринијела побједу над Персијанцима. Ираклије нареди те се Часни Крст изнесе из Јерусалима и утече с њим у Константинопољ и остављајући Сирију изговори ове пророчке ријечи: „С богом остани моја јадна Сиријо! Ти од данас више вазда бићеш непријатељска“.

Од тога времена већ је све прошло и погинуло. Халид и Абу-Обендоду, Антиохију, а Амру и Шарабхил врију се у Палестину и већ покоре цијелу област, једино Кесарија, Аскалон и Јерусалим још су се бранили. Софроније колико је год могао утврђавао је градске бедеме, наоружао народ, поклонице и калуђере, и све оне, који су добјежали из Јармука и нареди се да издржи опсаду. Арапи оставе на вријеме Аскалон и Кесарију и поврате војску по панадским и Скитопољским путовима и убрзо се појаве под бедеме Јерусалимске и разапну шаторе на развалинама базилиле св. Стефана. Опсада Јерусалима продужила се дуго, јер ненавист противу арапа и јунаштво патријархово кријепило је житеље и зидови Евдоксини издржали су сваки нападај. Абу-Обенд морао је оставити Антиохију и поћи у помоћ Шарабхилу да освоји Јерусалим, и пошто је он изашао

да сретете Калифа, који је био дошао са свјежом војском.

Јерусалим је једнако ишчекивао помоћи од Ираклије, но кад се увјери да се немају око шта надати на императора, који је оставио Палестину на произвол судбине, а сам се заузео у преписку са папом о монотелитској јереси, Софроније био је приморан да се преда, али лично Калифу Омару. Калиф се пожури из Цабије и дође те потпише уговор о предаји. У том уговору буде житељима опроштен годишњи данак, дата грађанска и религијозна слобода, сва права манастирима, црквама и крстовима, гдје би се год налазили. Војници, странци и поклонници да оставе град и да иду с Богом, а ако им је мило останути онда потпадају са осталијем житељима да плаћају данак. Јеврејима, као и при Византинцима буде забрањен улазак у Јерусалим, а Самарићанима, због услуге, коју су учинили Арапима, буду ослобођени да не плаћају дације на земљу, само на главе данак. Калиф Омар тада уђе јашући на вербљуду у Јерусалим, у свој заогрнути скупоцјени огртач. Пошто уђу у Јерусалим навири на све светиње и тада поиште у патријарха да му покаже згодно мјесто, гдје ће подићи цамију. Патријарх га поведе на мјесто старог Соломонова храма и лавре, па кад је Калиф као победитељ дошао у град да је Софроније повторио ријечи цара Давида: „*Мѣсто заузму и ње мѣствъ свить.*“

Одмах иза Јерусалима, Кесарија и Аскалон отворе врата пред Моавијом и сва Палестина постане мусломанска област, и не само да су остали на прави уговор Софронијев, него буде подигнут двоструки данак и на главе и на земљу. Покрај свију тијех несрећа, као да није још било доста зла за Палестину, удари одмах, пошто је мухамеданци заузму, у њу куга — чума, прозвана Емауском, због мјеста у којем се најприје појавила, и распространи се по цијелој Азији. Абу-Обенд, којега је Омар Калифа поставио гувернером у Сирију и Шарабхил, један од најзнатнијих завојевача Палестине, пали су као жртва те болести и њихове гробнице, једна у околини Амати, а друга у околини Скитопоља, постала су усрдна мјеста поклоничка, за мухамеданце.

Одмах пошто Арапи заузму Јерусалим, патријарх Софроније умре од жалости, а Јерусалим и Палестина од тога времена више нијесу потпадали под власт православнијех цара.

С пута каноничне визитације Његовог Високопреосвештенства Господина Митрополита Митрофана по Захумско-Расијској Епархији.

Прибиљежио један из Његове пратње.

(С в р ш е т а к.)

На планини Кривоме долу Митрополита срио је окружни капетан г. Јефрем Бакић и капетан Драго Бакић са неколико Васојевића. Ондје на Кривоме долу г. Јефрем Бакић дао је био приредити објед, ће су били почашћени и Колашинци, који су га пратили. Иза обједа Г. Митрополит са благословом отпусти Колашинце, узевши од њих са собом пароха Колашинскога, Новицу Симића, па настави пут даље. У Градиштини срио је преч. прото Аксентије Бојовић, са неколика свештеника и Бригадни Ађутант г. Лакић Лабовић са неколико војника,

У селу Забрђу починули смо код доброга старине и познатог јунака Захарија Бакића, ће смо по познатоме гостопримству у кући Бакића били почашћени и ће смо се одморили од далекога пута.

Из Забрђа до цркве на Књажевцу има један сахат хода. Пред црквом окупљен чекао је велики народ са бригадиром г. Војводом Лакићем Војводићем на чело.

Г. Митрополит, изишав из цркве, благослови народ и рече: „Живио Господар“. Народ је у три пута звикао „живио!“.

Од Књажевца до Андријевице има 10 минута. При уласку у варош срио је народ. Г. Владика, благословивши народ, благодарио му је на дочеку и отпочинуо је у нарочити стан за Њега одређени.

Сјутра дан 3 августа била је у цркви на Књажевцу Архијерејска служба и многољестивије за Н. В. Господара, Његов Дом и народ. Г. Митрополит обично држао је поучни говор. Црква на Књажевцу грађена је прије 8 година, а освећена је 1889 г., и посвећена св. Архистратигу Михаилу. Она је најљепша и највиша од свију до сада цркава у земљи. Саборна је црква цијелога великога племена Васојевићкога. Његово Височанство Господар набавио је овој цркви иконостас из Русије и дао је при грађењу помоћи у новцу 4000 флор.

Тога дана цијело племе Васојевићко било је окупљено код цркве и на Андријевици, да прими благослов од свога Духовнога пастира.

Истог дана прегледивана су пароксијална регистра и давата свештенству нужна упуства.

Дана 4 августа Г. Митрополит у пратњи бригадира г. В. Лакића, окружног капетана г. Јеврема Бакића и других главара пошао је у Шекулар. У риједи Марсенића срио је народ са оне стране са капетаном Вуксаном Раичевићем и свештеником Јосифом Бојовићем из турске границе.

Са Лукина брда гледали смо манастир Ђурђево Стубове и чаробни предјел, на коме се поред манастира види и варош Берани. Од Берана до Ђурђеви Стубова има не више од 15 минута растојања. Многа околна села Васојевићка, која су још остала у Турској, немају друге цркве осим манастирске.

Манастир је потоњег рата страдао од Турака. Његово Височанство Господар Књаз Никола даровао је манастиру једно велико звоно и знатну помоћ, да се манастир покрије и обнови.

У 11 сати приспјели смо у Шекулар, ђе је био на окупу народ из мјеста. Одмах иза доласка извршено је водоосвећење и иза тога поука народу.

У Шекулару нема цркве, него се народ окупља код једне старе црквине. Г. Митрополит препоручио је народу, да подигну себи цркву и народ се обећао то учинити идућега љета.

Из Шекулара преко Приједола пријешли смо у Велику. На приједолу средли су Величани са командиром Микићем и капетаном Милетом Стаматовићем. Са Приједолскога брда гледали смо варош Плавску и његову дивну околину. Одовде нијесу далеко стародревне српске задужбине: Св. Српска Патриаршиа и Високи Дечани. Налазећи се у оваквој близини ових наших Богомоља, тако сам био тронут, да сам се из душе и срца помолно Богу и онијема нашијема Светињама, које се у оним задужбинама чувају, да свијем посредништвом код престола небескога штите испаћену али драгу нашу браћу у Старој Србији, како би надахнута вјером у Бога јуначки и Хришћански до краја издржали промислом — Божим одређено им искушење.

Ови свети Српски Манастири толико су близу, да Величани на обдан могу поћи онамо, и, помоливши се Богу, опет се истог дана врати у Велику.

Дана 5. Августа у јутро рано окупио се народ, међу којим је Г. Митрополит изговорио пригодну бесједу, изврши водоосвећење, благословио народ и одредио мјесто ђе имају подигнути цркву, пошто је ондје још нема.

Овдје пред Митрополита изашла је жена са петоро своје дјеце изјавивши, да је она православна, а да је сву ову дјецу изродила са једним мухамеданцем, који сада није већ жив, па моли, да јој се дјеца крсте у православној цркви. Митрополит одговорио је, да се дјеца крсте, те је наредио, да се ова дјеца најпре у школи уче; у молитви Господњој, Символу вјере и другоме најнужнијему — па онда, да их свештеник крсти. Овој јадној дјечници Г. Владика дао је новчану помоћ и обећао је, да ће их и у будуће с Цетиња пазити.

Истог дана дошли смо код школе у Полимље. Ту, је као обично, било водоосвећење и савјети окупљеноме народу. Командир г. Трифун Лабан са осталима главарима замолише Г. Владика, да им означи мјесто, ђе би имали градити цркву. Њихова жеља одмах је била испуњена.

У вече повратили смо се у Андријевицу.

На св. Преображење у јутро рано пошлa смо у Коњухе, које је далеко три часа од Андријевике, ђе се имала одсвештати нова црква. Г. Митрополит предходно првог дана послао је био свештенике, да по правилу држе вечерњу и јутрењу у новој цркви.

При доласку код цркве учитељ Масловарић дирљивијем говором поздравио је путника.

Одмах се приступило освешћењу. Црква је посвећена „Вознесенију Господњему“. На литургији Г. Владика држао је пригодан говор, ђе је између осталог благодарио опћини за њин труд, учињени у подизању ове лијепе цркве, а особито је похвалио заслужнога Војводу Лакића, који је ову радњу настојавао и упућивао народ на оно, што је побожно и корисно. Овдје произведен је за протојереја Новица Симић из Колашина.

При овој свечаности слегао се био велики народ из свију Васојевића, а бијаше их лијепи број и наше браће из Берана међу којима и учитељ

Бојовић из Вучја. Био је свима гостима обилати и свечани објед, ће је било здравница за Господара, Његов Двор и народ.

У вече повратили смо се опет на Андријевицу.

У јутро рано 7 августа из Андријевице кренули смо. Два сата хода дошли смо у Краљ, ће је чекао народ краљски са командиром Божином Болевијем. Овдје је по жељи народа обиљежено мјесто за нову цркву.

Г. Митрополит окрене се Г. Војводи Лакићу, окруж. капетану г. Јефрему Бакићу и другима вишебројним свештеницима и главарима васојевићким од прилике овдје ријечима: „Молим — господо — да се већ повратите, и да се мимо овога не трудите. Ви сте ме пратили доста, и свуда предуспертали, ви и цио народ овога јуначкога и мени свагда драгога племена онаквом љубављу и оданашћу, каква се само може виђети код народа, који обилује у особитој побожности и свакој хришћанској врлини. Душа се моја радује, што сам у вама — господо главари — и у цијеломе народу овога јуначкога краја увидио неке особине, које красе његов хришћански живот и човјечку његову љуцкоћу. Поред моје и иначе свагдашње према вама и племену вашему топле љубави, — ви сте ме вашијем овога пута уерднијем дочеком један пут сувише обвезали на моју наклоност и вјечиту благодарност. Мене не радује толико сјајни дочек и богато ваше гостопримство, које ми овом приликом указасте, него ме радује и весели ваша врућа оданост, коју гајите према Богу, св. цркви и Витешкоме Господару нашему.

Моју благодарност к вама чим бих боље могао изразити, него да при моме с вама расстанку на вас све, на племе и домове ваше призовем благослов Божи, да под његовијем орднљиву свадом у будуће напредујете, у свему, што је св. вољи Божијој угодно и узвишеноме Господару нашему по вољи.“

Г. Војвода Лакић са неколико главара поврати се; а г. Јефрем Бакић са још неколико свештеника, учитеља и главара пратише до Лијеве ријеке.

У Тари српо је капетан љеворјечки г. Богдан Рајовић са неколико главара љеворјечкијех.

Г. Др. Новица Ковачевић, који нас је свуда по Васојевићима пратио заједно са новијем протојерем Новицом Симићем из Матешева, пошли су у Колашин.

Истог дана у вече приспјели смо у Лијеву Ријеку, ће је код цркве дочекао народ љеворјечки са командиром Г. Радованом Милетинијем.

Дана 8. августа у Љеворјечкој Вознесенској цркви било је водоосвећење и поучни говор народу. Иза тога Г. Митрополит држао је парастос за у покој душа неумрлога јунака покојњег Војводе Милана Вуковића, и сина му покојњег Тодора. Г. Владика кад је живио у Морачи са покојницима као у блискоме сусједству налазећима се био је свагда у тијесноме пријатељству и љубави. А поред тога он се вазда сјећа, како су ови ријетки јунаци, први као Војвода и Бригадијер цијеле онда Васојевићке војске, а потоњи као онда командир баталеона љеворјечкога дошли и 12 Јунија 1877. године са Васојевићима, Морачанима и Ровчанима од навале Мехмед-Алипашине војске спасли Морачки Манастир и турке од ноге потукли. У народу онога краја имена њихова вазда ће живјети.

Истог дана отпутовали смо у Брекут, ће су на граници средли Брекућани. Одавде окруж. капетан г. Јеврем Бакић, протојереји Аксестије

Бојовић, подкомандир г. Урош и други свештеници, учитељи и главари Васојевићи, узевши архијерејски благослов, повратили су се у Васојевиће.

Код цркве у Брскуту чекао је окупљен народ са командиром попом Николом Поповићем.

Обично као и свуда освећеном водицом покропљен је народ и поучен, да се влада побожно.

Црква у Брскуту прилично је велика и лијепа, али је иконостас доста у слабоме стању — поп Никола са Бркућанима обећао се поправити што цркви оскудијева.

Истог дана у вече у пратњи командира попа Николе и капетана г. Веља Грујића приспјели смо у Братоножиће, где су код цркве чекали Братоножићи. После обичног водоосвећења и поучнога говора Г. Митрополит прегледао је поправке, које су Братоножићи у цркви скоро учињели.

Из Пелева Бријега 9 августа пошли смо у село Клопот и код онамошње Вознесенске цркве иза обичне церемоније прекађен је гроб недавно упокојенога капетана Вуксана Грујића.

Црква у Клопоту малена је и доста у слабоме стању. Народ обећао се своме духовном пастиру, да ће своју цркву што пређе поправити.

Овијем свршена је овога пута каноничка ова посјета. И тако истог дана са овога доста далекога путовања повратили смо се у Подгорицу.

Овом визитацијом Г. Владика посјетио је пет Манастира и 59. парохија, којом приликом одслужио је у овоме путовању на 16. мјеста Архијерејску литургију; осветио је три цркве, рукоположио два свештеника; произвео је два Игумена и једнога протојереја. На свакоме другоме мјесту било то код цркве или иначе извршио је водоосвећење и држао народу поучне говоре.

Свуда у манастирима узимао је ове биљешке: Ко је подигао манастир и кад? У каквоме се стању налази црква и друге зграде? Колико манастир има непокретног имања? У каквоме се реду држи рачуноводство манастирско и друга званична акта? Од када управља садањи настојатељ; ко га је рукоположио и кад? Држили се у манастиру по Уставу посвездневно правило, као и св. митрополија у нећелне и празничне дане? Набљудава ли се у Манастиру пристојан ред и чистоћа? Који су били знатни калуђери у манастиру, и т. д.

У парохијалним и филијалним црквама Г. Митрополит чинио је ова опћа питања и узимао их у свој нарочити записник, као:

Којему је светитељу црква посвећена? Кад је грађена и поправљана? Каква је поправка цркви нужна унутра, а каква споља? Учињен је инвентар црквених утвари. Има ли црква непокретног имања и колико? ко га је завјештао? ко га држи и на који начин? Има ли црква имања у новцу; је ли у готовини или је дат на интерес? наплаћује ли се добит у своје вријеме и даје ли се ова опет на интерес? Ко управља црквенима новцима? Како се изабирају прокарадури и за колико служе? Држе ли прокарадури записнике, у које се биљеже редовно приходи и расходи црквени? Саглашавају ли се прокарадури са свештеником, да се набави цркви оно, што јој је неопходно нужно? Који је дан у години одређен за скупљање прилога у опћини, који цркви припада? У који годишњи дан парохија носи крсте, литију? Има ли, да је неко нешто цркви приложио, па то сродници завјештачеви још цркви не издали? Која по имену села састављају парохију? колико кућа има у појединоме селу, а колико у цијелој парохији?

Јесу ли ограђена гробља и чува ли се гробље, као мјесто освећено, да у ње не улази стока?

Од свештеника на парохијама узимате су ове биљешке:

Име и презиме свештеника, који га је Архијереи рукоположио и кад? Служи ли од рукоположења ону парохију, или иначе од када? Настоји ли о поправљању цркве и њеноме благољепију свештеник? Служи ли сваке неђеље и празника Божанствену литургију, и долази ли народ на свету службу? Служи ли св. литургију, кад је слава — крсно име — у парохији. — Долазе ли чељад из онијех домова, те тога дана славе у цркву на службу, и доносе ли по православноме српскоме обичају: пшеничне проскуре, цуње од природнога вина и свијећу воштаницу?

Каква је спрема, у којој свештеник носи св. причешће ради болесника, и каква је она, у којој носи св. Мир.

Прегледавана су парохијална регистра; окружнице и држе ли се у реду званична акта и наредбе? Наплаћује ли се бир у новцу или житиу и како иде ова наплата?

Ц В Ј Е Т Н И К Д У Х О В Н И.

Афоризми.

NACIONALNA
BIBLIOTEKA

Украшавање себе, хаљинама и другим (книћурење).

Ви, који се много старате, да се што лепше накинурите, набојите и набралћавите лице — образе, — погледајте на Христа, шта је ради вас претрпио, и бићете задовољни са природом, са каквом вас је он створио (Прот. П. Соколов).

На поругу читавог човјечанства — може се наћи и старијех особа, које се стиде од својијех епједијех длака и косе и мажу се и грде, па буди и патином, само да избјегну ону природну *бјелизну*, којој се уподобљава глава господња (Апок 1 кр).

Украшавање тијела — пагуба је душе (Ава Исаија).

Није могуће украшавати и тијело и душу.

Тијело се украшава, а заједно с њим и душа, само онда, кад се испуњава она највиша Господња заповијед, која говори: „Возлюбиши Господа Бога твоего вѣмъ сердцемъ, всею душею твоею, и вѣмъ умомъ твоимъ, и всею крѣпостию твоею..... а ближняго своего яко сам себе (Мат. 12. 28) (Шр).

Злато и драго камење може окитити само тијело, али душу никако.

Жене мисле, да широке или уске хаљине (модне) могу повисити њихов кратки и плитки ум.

Госпођо! Госпођице! Буди ти красна и пријатна душевно, па ћеш бити, и без никаквијех прашкова и галибардина, и тјелесно.

Красота душевна има такво својство, да и у старости никад не стара, него је вагда пријатна (Златоуст),

Немој се гордити са спољашњом љепотом, јер је она без душевне — безобразлук (А Некрасов).

Раскошне хаљине ништа друго нијесу, него великољепна глупост. Раскошне и зорли хаљине одбијају, више пута, и добро срце, да не-удостоји сиромаша ни обичнога погледа (Шр).

Клицошлук са хаљинама достојно наћерао да продаје и пошљедњи остатак својега имања; натежући се, да се изједначимо у ношњи са другима, продајемо и оно, што је потребно за насушни хљеб његовој фамилији — Е, па је ли то добро?

Највиша љепота — љепота душевна, па се и постарај да је окитиш цвијећем љубави и милосрђа, огрнеш покровом смирености, обучеш у порфиру правде и уљудности, измјериш лактом умјерености и намажеш сузом покајања, и тада ћеш бити достојан ући у Хор анђелски. (Цр).

Онај, што се много стара, да измијени себи боју косе на глави, мазњем и пулверисањем, тај презире Бога и његове природне законе, и хоће сам да поправи природне законе (Цр).

Пази, немој се прејести хљебом, па нећеш пожељети ни вина (Златоуст).

У П У Т С Т В О

за предавање једне врсте рачунских задатака

у II, III и IV. разреду основне школе.

Написао Ан. Јовићевић, учитељ.

CRNE GORE DURĐE

CRNOJEVIĆ

5) Парна кола пријеђу за сваки минут $7\frac{1}{2}$ километра, за колико ће минута пријећи $5\frac{1}{4}$ километра?

С првог погледа изгледа овај задатак немогућан за рјешавање IV. разреда, због тога, што се чини, као да се мора дијелити разломак на разломак. Али тако у самој ствари није. Од именованих разломака у задатку поступним, јасним и правилним испитивањем створе се у дијелењу и дјелимак и дјелитељ, као цијели бројеви. А ево на који начин: $5\frac{1}{4}$ километра треба претворити у разломак са именитељем 12, као што тај именитељ носи и разломак $7\frac{1}{12}$. Да би се претворило смијешани број $1\frac{1}{4}$ у дванајестине, приступа се томе свако: Колико има четвртина у 5 цијелих? ($2\frac{0}{4}$). Колико имамо још четвртина после 5? ($\frac{1}{4}$) Колико то чини свега четвртина? ($2\frac{1}{2}$) У колико је пута већа 1 четвртина од 1 дванајестине? (У три пута). Колико дванајестина има $\frac{1}{4}$? ($\frac{3}{12}$). А колико дванајестина имају $2\frac{1}{4}$ ($6\frac{3}{12}$). Шта смо најприје добили мјесто $5\frac{1}{4}$? ($2\frac{1}{4}$) Је ли $5\frac{1}{4}$ једнако са $2\frac{1}{4}$? (Јест). Шта смо после добили мјесто $2\frac{1}{4}$? ($6\frac{3}{12}$). Је ли $2\frac{1}{4}$ једнака са $6\frac{3}{12}$? (Јест). А је ли $5\frac{1}{4}$ једнако са $6\frac{3}{12}$? (Јест). Шта смо најпоше добили мјесто $5\frac{1}{4}$ километра? (Добили смо $6\frac{3}{12}$ километра). Је ли се вриједношћу промијенио број $5\frac{1}{4}$ километра? (Није). Какав је разломак $6\frac{3}{12}$? (Неправи разломак). Сад се треба повратити на задатак, у ком се мјесто $5\frac{1}{4}$ килом. замишља или запише поред њега $6\frac{3}{12}$; па се пита: Колико кола пријеђу за сваки минут? ($7\frac{1}{12}$) кило

метра). За колико би минута кола пријешла $63\frac{1}{12}$ километра, кад би за 1 минут прелазила само $1\frac{1}{12}$ километра? (Онда би кола пријешла $63\frac{1}{12}$ километра за 63 минута). Али прелазели кола за 1 минут само $1\frac{1}{12}$ километра? (Не, него $7\frac{1}{12}$ од километра, т. ј. у седам пута више.) Хоће ли $63\frac{1}{12}$ километра пријећи за 63 минута, пошто за 1 минут не прелази $1\frac{1}{12}$ већ $7\frac{1}{12}$ килом.? Неће пријећи $63\frac{1}{12}$ килом, за 63 минута, но за мање минута у 7 пута). Зашто за мање минута у 7 пута? (За то, што су $7\frac{1}{12}$ километра веће од $1\frac{1}{12}$ килом. у 7 пута; а у колико пута кола више прелазе за 1 минут, у толика ће пута мање минута оставити, да пријеђу једну исту дужину пута). Који ће дио од 63 минута проћи, док кола пријеђу пут од $63\frac{1}{12}$ или $5\frac{1}{4}$ километра? (Седми дио). — Ученик пише и ради, те, дијелећи 63 минута на 7 једнаких дјелова, добије у количнику 9 минута, као 7. дио од 63 минута. Кад бр што преостало, морало би се претварати у секунде, па дијелити опет кроз 7 добивени број секунда.

Да је правилно израђен овај задатак, о томе не може бити сумње; а да је овако много правилнији, дјеци схватљивији и разумљивији, показује сваки дио радње. Овај начин, по мом тврдом убјеђењу — није неразумљив; а рачунско предавање не смије бити неразумљиво, већ се мора дјеци сваки дио радње тако преставити, да се и само дијете увјери о истинитости и правилности рјешавања, и да зна, зашто се што ради. Сљедећи начин рјешавња овог задатка: *кола ће пријећи $5\frac{1}{4}$ километра за онолика минута, колика се пута $7\frac{1}{12}$ садржи у $5\frac{1}{4}$ километра* — мени се не допада, не само због тежег схваћања дјеце и због замршене разумијевања, већ и због тога, што то изгледа, као да се дијели разломак на разломак — чега нема у рачуници IV. разреда, нити може бити — и што, у случају, неподијељени остатак остао би и даље неподијељен, јер се управо не зна, шта је тај остатак нити у чем би се растварао.

6) 1 Килограм брашна дије $1\frac{1}{10}$ килограма хљеба; колико килограма брашна треба за $75\frac{2}{5}$ килограма хљеба?

Шта је познато у овом задатку? (Познато је, колико килограма хљеба даје 1 кг. брашна). А шта се тражи? (Тражи се, колико килограма брашна треба за $75\frac{2}{5}$ килограма хљеба). Колико има десетина 1 цијело? ($10\frac{1}{10}$). Колико свега десетина чини $10\frac{1}{10}$ и $1\frac{1}{10}$? ($11\frac{1}{10}$). Мијења ли се број $1\frac{1}{10}$ килограма, кад мјесто њега замислимо $11\frac{1}{10}$ килограма! (Не мијења се, него остаје једнако килограм). Колико петина има 1 цијело? ($5\frac{1}{5}$). Колико пута више петина имају 75 цијелих него 1 цијело? (75 пута више). Колико петина имају 75 цијелих ($375\frac{1}{5}$). Колико свега петина чини $375\frac{1}{5}$ и $2\frac{1}{5}$? ($377\frac{1}{5}$). Колико, дакле, има петина у $75\frac{2}{5}$? ($377\frac{1}{5}$). Мијења ли се број $75\frac{2}{5}$ килограма, кад мјесто њега забиљежимо $377\frac{1}{5}$ килограма? (Не мијења се, него остаје једнако килограм). Какав именитељ носи разломак $11\frac{1}{10}$? (Десетине) у какав разломак треба претворити $377\frac{1}{5}$? (У разломак са именитељем десетине). Колико је пута веће петина од десетине? (Два пут). Колико десетина има $1\frac{1}{5}$? ($2\frac{1}{10}$). Колико ће пута више десетина имати $377\frac{1}{5}$ него $1\frac{1}{5}$? (377 пута више). За што? (За то, што су $377\frac{1}{5}$ веће од $1\frac{1}{5}$ у 377 пута). Колико ће, дакле, десетина имати у $377\frac{1}{5}$? ($764\frac{1}{10}$). Мијења ли се број $75\frac{2}{5}$ килограма, кад се мјесто њега забиљежи $764\frac{1}{10}$ килограма? (Не мијења се, него остаје једнако килограм). Шта имамо сад мјесто $1\frac{1}{10}$ килограма хљеба? ($11\frac{1}{10}$ килограма хљеба). А што сад имамо мјесто $75\frac{2}{5}$ килограма хљеба? ($764\frac{1}{10}$ килограма хљеба).

Сад се приступа питањима, која се односе на само рјешавање задатка, т. ј. које ће показати, каквим начином треба задатак ријешити; и то на овај начин:

Кад би 1 кг. брашна давао само $\frac{1}{10}$ килограма хљеба, онда колико би требало килограма брашна, да се добије $\frac{754}{10}$ килограма хљеба? (Пошто би за сваку десетину килограма хљеба требовало по 1 кг. брашна, то би онда за $\frac{754}{10}$ килограма хљеба требало 754 килограма брашна, т. ј. толико килограма брашна, колико има десетина у $\frac{754}{10}$). Али стоји ли у задатку, да 1 кг. брашна даје $\frac{1}{10}$ кг. хљеба? (Не стоји, већ да 1 кг. брашна даје $\frac{11}{10}$ килограма хљеба). Пошто се од 1 килограма брашна добива више килограма хљеба, него смо били замислили, онда хоће ли више килограма брашна требати за исту суму килограма хљеба? (Неће требати више брашна, но мање : јер у колико се пута више хљеба добива од 1 килограма брашна, у толико ће пута мање требати килограма брашна за исту суму килограма хљеба). Колико требаше килограма брашна за $\frac{754}{10}$ килограма хљеба, кад бијасмо замислили, да 1 кг. брашна даје $\frac{1}{10}$ килоспрама хљеба? (Требаше 754 килограма брашна). Али добива ли се баш од 1 килограма брашна само $\frac{1}{10}$ килограма хљеба? (Не, него се добива $\frac{11}{10}$ килограма хљеба). За колико се пут више добива од $\frac{1}{10}$? (За 11 пута). Колика ће пута мање требати килограма брашна, него што бијасмо прије добили? (11 пута мање). Који ће дио од 754 килограма брашна требати (11 дио). — Ученик онда добије чисти и јасни појам о рјешавању, те дијели 754 килограма на 11 дио, добије у количнику 68 килограма брашна, а у остатку неподијељено 6 килограма брашна, који се растварају у декограма и грама, те се добије у количнику још 54 декограма и 5 грама, и врло незнатни дио у остатку, који остаје неподијељен.

(Н а с т а в Ђ. GRNOJEVIĆ

С Т А Р И Н Е.

Из збирке *Дионисија Миковића*, игумана.

Осуда о десетини са земаља бив. манастира Роца, у Спичу.

Кад сам прије неколико година писао у „Јавору“ о непокретном имању бившег српско-православног Богородичиног манастира Роца у Спичу, и том приликом под називом: „Грађа за историју српског народа“, са приошенијем старинама доказао, да је један дио тога силног имања услед заузимања паштровићке „Банкаде“ код млетачке републике, припао срп православним манастирима у Паштровићима, имено: св. Николи у Градишту и св. Николи у Прасквици, казао сам: да Прасквица данас ништа не посједује од тог имања. „Десетина“, коју је и Прасквица примала са тијех земаља, свезивала је и Прасквицу да по једног ђака спрема за калуђерски чин, па ми је тијем занимљивије: како је била тога имања лишена кад јој је оно такву племениту цијељ у задатак стављало! Ни ово писмо то неће доказати, али оно свједочи, да је ради те „десетине“ било задјевица између калуђера и међаша тијех земаља. Оно гласи:

„Препись отъ копіе изваћене на (9.) Септембра 1777. у Которъ.

Свщеници архимандритъ Сава, и Теодосія игумнъ од двіе цркве святаго Николе од Градица и Прасквице, из Пащровиѣх позвати како изговараю писма од ка (21.) юліа прошастога за данашњи данъ і тако госп. Марку Греговиѣу на име своје и све браће сви из Пащтровиѣх за видѣть пофали од книгах од ка (21.) юліа прошастога у ніеговъ фавуръ допущене би термена, то и разглашено колико би на судъ и ниже слiedi.

На (9) Септембра 1777. у Которъ. Пресвиѣтли и Преузвишени ретуръ и Провидуръ Синдикъ авогадуръ и инквизитуръ Сiedeћи на столу од правде и разумиоѣи господина Марка Греговиѣа на име свое и све браће из Пащровиѣх, коі испроси и понижно пита да супродписани архимандритъ Сава и Теодосіа игумни од црквах Святаго Николе од Градицах и Прасквице кривци на позовъ буду, пофаломъ од ордена нашега ка (21) прошастога юліа, Сентенциати и осуђени на одговоръ и враћен не само од плода од земалях кое се налазе Надлугъ кое біеху у едно бриеме на службу и дужность цркви Светой Госпоѣи на Ротаць у државу барску, и како послед упаднућа истога града у руке турске постаде ова задужбина іедномъ волиомъ и одлукомъ све комунитади пащровске од бремена Нихова добросретнога даніа овоизи преведрои републики асеніата, а то десетакъ више реченима црквама од Градицах и Прасквице, за будући истизи вишеречени игумани у прошасто бријеме само волно и преваром на вјеру старих исте куће Греговиѣа скупліали доходахъ и од другиех земалях кое се налазе у исто мјесто у Лугъ именовате Веліе поліе од истинитога разлога вишеречене куће Греговиѣах кое су слободне и безъ облега од никакве теготе ни плаћаніа од десетка врху више писаниех црквах, и зато будући више речени Греговиѣи уздржали и узели при себе десетакъ од прошастога годища, и тако мисле учинити и ово годище кое кури, и у наприеда докле гођ се дужношћу наплате за све що су више безъ разлога давали що нетпачше исте цркве а све по правци и како ліехше изговара и изговори у мандатъ исти и у абшенцу и недощашће више именованиех архимандрита Савве и Теодосіе игуманах од истиех црквах, а бидући законито позвати како изговара писмо представліено на мандатъ исти, биху и оше у карту по тамбуру три пута гласовито стридани и до обичне уре чекани, ниесу кумпарили али се ко за них законито приказа у правду и естъ зато преузвишеніе ніегово призвало у прво име Божіе од коега исходи сваки прави судъ, сентенція и кондуна речене кривце именовате у цитационъ у све и посве како изговара истанца од стране кому се допушае и облегати у спенце платитих речени кривци, кое налазе либ. С02 (273) и солдинах †Š (16).

Залвише балби ретер: ѣ Прев: Сйникъ, Авогар: и иник.

Лауро Молеръ Канзалиеръ од Котора писах и из матице извадих.

(Мјесто печата.)

Ја Анто Вукота канзалиеръ комунитади буліански вiерно преписа: све що у речену копию латинскіѣ наѣох.“ На полеђу стоји написано. „Сетеньца апшенца контра калуђерахъ за Веле поле под Голубовиѣе надлугъ“

Слово: „в“ писато је: п. Мјесто ѣ, свуда је писато: „ћ“; „ѣ“ свуда је писато: „8“. Гдје је било: „ѣ“ ту сам га и преписао.“

Незнам, да је манастир Прасквица и кад послје примао споменуту десетину са земаља, које су јој послје ротачке пропасти припале.

Архимандрит Сава, који се у писму спомиње, био је од племена Љубише, у Паштровићима. Он је пет година био одсутан из манастира Прасквице: јер је на њ подозријевала мјетачка влада. То је било послје ове пресеуде, па није искључена могућност, да су се Греговићи, зато вријеме, носећи десетину и са мацастирског имања, и погосподарили на њ, и да је то касније сасвијем у њихову себину пријешло.

Манастир Гредишта не купи данас десетине са тог имања, али он има и данас најбоља своја непокретна добра у пољу „Надлуг,“ и то му је остатак од дијела имања манастира Ротца, којеме је он служио за смјештање плодова и одмор калуђерах кад су посјећивали своје огромне ротачко имање у оном дијелу праштровске општине.

Оригинал овога писма налази се код Коста и браће му Греговића у Кастел-ластви. Што ми је до руке дошао захвалан сам за то Ђи Еви уд. Мила Греговића и шћерима јој госпођицама Елени и Ђорђијани, у Кастел-ластви.

Игуман Дионисије.

Рукописна читуља Пивског Манастира. *)

Старјешине Пивског манастира, као народњи духовни пастири, ходили су у „писанију“ до Херцеговини и другим српским земљама ради скупљања добровољнијех прилога Пивском манастиру, те су ради тога имали и записну књигу, у коју су побожни Херцеговци записивали имена умрлијех својих сродника, прилажући њи њим земљама, те се ова значајна богомоља света обитељ Пива, помоћу прилога надржавала, те је у њој могло хришћанско канђело горети.

Књига ова живи је „споменик“ религиознога осјећаја Херцеговачког народа, који је поред исламске самовоље и мукотрпнога живота, својом хришћанском истрајношћу — сачувао своју народност и вјеру, за коју су до данас Херцеговци велике борбе и страдања издржали. **)

Читуља ова у повез је тврди укоричена, дугачка 31. а 22. центим. широка, са седамдесет и шест листова дебеле глатке артије. У почетку гдје је садржина била, као разне иконе и важнија лица ове свете обители, из цијелога Српства куда је ова читуља пролазила, испарата је (као нарочито) да се при повезу познају избугати листови, по чему се види да је у неком времену манастиром Пивским љенивац манастирски управљао, који је из немарности овако важну српску старину упропастио и продерао, на којег праху grijех мора и у гробу отпочинути. —

У почетку читуље на предњој дебелој кори стоји овај рукописни

*) Књига ова налази се међу старинама Пивског манастира, коју сам по дозволи Оца Игумана Поликарпа имао под руком ради проучавања бљежака које се на њој налазе.

**) Кроз какве је патње и страдања измучени Херцеговац пролазио, може се виђети у „Пџима“ код Никшића, по врх главице Дивдаревића и Муновића, гдје се налази црквиште у високијем литицама сакривено, те се ни с које стране виђети не може, почем су турци забрањивали ђаурима да могу имати јавне Богомоље. Под главицом Дивдаревића налази се и равница Пџи. и на њој неколико раваљених кућишта, гдје су стајали свештеници ове сакривене цркве, коју су тајно они као духовни пастири обслуживали, зато се мјесто и зове Пџи?

запис: „лѣто ѿрѣтѣ (7123) које долази од рођења Христова 1615. Вукадинъ из пилатоваца обещесе давати на годину по старь уліа и даде вола за уліе да чимъ застара воб, да купе уліе, а воо, да служи манастиру, а кадъ вољ застара да се прода, да за оне аспри у то се узме за вола купуе уліе, аще бисмо у напредакъ живи ако се окиде, а ми ћемо паки куповати да се непресуши наше кандило у цркви дондеже смо живи, ако ли на комъ мене кто буде живъ, и тако да дајмо сватому манастиру по едан бравъ на годину.“

На истој кѣри ове читуље другом руком стоји записато: Писа рауо (сигурно име приложника) проскомидию себи и подручию мару и плати 8 (осам) аспри.

На први лист дебеле глатке артије стоји рукописно записато: помени Гди рабъ своихъ въ царствѣ си.

На десној страни читуље у једноме ступцу записато је свако почетно слово црвеним мастилом и црквеним писменима, а остала слова — писмена црним мастиломъ:

Игѣмена написато је један под другијем двадесет и осам пут, а у другом ступцу поред ријечи игумана записата су имена онијех умрлијех који су били игумани, а тако исто сва је читуља по неколико листова исписата именима: Пресквитера, монахињи и други чиновни црквени. Они подерати листови у почетку носили су имена царева и владоца српскијех, као и митрополита' по свима српским земљама, те се при врху сваке стране од заоставших здравих листова биљежило мјесто гдје је читуља долазила која ће мо овдје споменути: **НАЦИОНАЛНА БИБЛИОТЕКА**

Пива, Пива, Рудинице, Пеѣ, Патрирша, манастир, Дубочани, Коси-ерѣво, Манастир Хилендарь, Потпеѣ, Поцрковиѣ, Праквица, манастир Житомислиѣ. Крушедолъ, Хопово, Раковац. Срѣмъ 3сѣ1. (7215) Добрићево, Манастир Завала, Дрина, Велиниѣ, Толець манастир Требине, Загора, Любомиръ Пива, Буковацъ, Беззуя, Славни, Сараево, Црквице, Влашка, Гацко, Биела гора, Мачва, Самоборъ Метохија, Грачаница, Боршотъ, Милковацъ, Пековиѣ, Буковацъ, Дубровска, Церница, Срѣмъ, Стабна, Срѣмъ, Рума, Белина, Хоча, Требине, Ускопје, Мокро више Сераева, Крушедолъ, Влашка, Балѣво, Срѣмъ Моришъ, Брѣани, Слатина, Бачка долина, Бачка, Бачка, Бачка, Влашка Нахија, Влашка, Дробнаци, Гацко, Любомиръ, Самоборъ, Баняни, Хоча, Срѣмъ Славни град Будимъ, Приморје, град Нови, Стари Влахъ, Зворникъ.

На посљедња два листа исте Читуље стоји руком записато заковрченим писменима:

Ва лѣто ѿсм (7240) а од рођења Христова долази 1732. године. Да се зна како би реч свуиновиѣ за подписату бару (земљу) и надесмо листу какое прво била подзалогу, па како су је приложили и дар узели да се не пориче, и тако доѣоше васе лето преже писаниехъ Воиновиѣа и синови и унуи попь Видъ, рачета деяновиѣ, и стараць павао и давидъ марковъ и вукоманъ лечиѣ и стоняѣ јовановъ, и никола вукомановъ и миѣо гавриловъ изжру (неразумљиво) рекоше кои неприходеше що ми рекосмо то су свѣихъ речи и обещаше и они каи що су и единодушно да се зато неима нитко раскаяти и возвратит опетъ кроме да дае манастиръ приплате осамъ динара и тако рѣкосмо, ако би се кадъ кто нашао да носи, и стио би то порѣи или узети одъ тога назадъ да буде проклетъ и отъ прчте

бце и да га богъ порази, и то подписахъ азъ смерени герасимъ метрополитъ Херцеговачки, и ту бистъ сведетель кнезь мила Крунићъ, и кнезь вукоманъ петровићъ, вукоманъ вуиновићъ и кнезь юванъ тадићъ, и вучићъ кулићъ и петаръ куионжићъ и мићанъ голанинъ тунъ бише кои се обретоше, и то бистъ у манастиру подъ црквомъ и васи саборно рекосмо по нихъ глаголу тко би то порекао, да му буде супарница стаа бца и то бистъ м'ца февр. к. (20) днь.

Посље овога рукописа долази опет заковрчени слиједећи натпис:

Ва лѣто **ѡрна**. (7181 од створ. свивета а од рођења Христова долази 1673. Да се зна како бѣху заложили вуиновићи барау на језерциехъ прежде паки сіе лето приде у манастиръ старацъ радое и попъ дучићъ именовомъ симеонъ и съ нимъ иво и јово и андрија радовићъ са васом братиомъ и лека маисторовићъ и секулови синови марко и боговацъ васи обще дођоше и приложише васе що се зове них баре (ово је више означена земља) и тако рекоше тко ће потле за то поменути да естъ проклетъ и проклетъ и негово діете наконъ (посље) пега и да му будетъ с'таа б'ца ва место помочи сопарница, него да естъ монастирска ва веки аминъ и то бистъ при хигумену аксентию и ермонаху, и дасмо имъ уздаря наипрежде старцу радою и андріи хиляду и пететотина асприхъ (ѡ. ф. 1500.) попу симену и синовомъ его иву и јову ѡ ф. асприхъ, леки маисторовићу два вола и ф. (500) асприхъ, секуловићемъ марку богавцу вола и овцу, и то дава игуманъ аксентіе и ермонахъ рукою са васемъ братимъ, извесно да се знаеть лето **ѡрна** од Христа долази 1676 године) и въ то време неби таки природи и даде имъ игуманъ степану (Стевану) осамеути аспри и ястукъ и рѣкоше ткоће веће що говори и порицати да му није просто ни благословене отъ га б'га вседражителъа и прецистие его б'гоматере и всехъ стихъ.

На посљедњему листу ове читуље стоје неки раздвојени натписи, које нијесам у стању био протумачити, па ни преписати, те се остављају вјештијема испитачима нашихъ старина, да би се и те билешке могле јавности предати.

Филип Радичевић.

Извјештај о основним школама црногорским у школ. години 1893—4.

(Саопштвава се у изводу).

Ревизор: поп Јоко Гојинић.

Основна школа Цеклинска (мушка).

Испит је држан 26. јуна и трајао 5½ часова. Школа је троразредна: I-ви, II-ги и III-ћи. Дјеце уписано: у I-ви раз. 14, у II-ги 20, у III-ћи 8. Сви су уписани ученици вјероисповједи православне. Ишао је на испит: у I-ом р. 14, у II-ом 17, у III-ћем 8 ућеника.

Изостало је из II-ог разреда 3 због болести.

Понављали су I-ви разред 2. с неспособности.

Успјех показан:

а. I-ви разред.

Закон Божи :	врло добар.
Српски језик :	врло добар.
Рачун :	добар.
Земљопис :	врло добар.
Поз. и негов. чов. тијела :	добар.
Краснопис :	добар.
Цртање :	добар.
Пјев. пр. и нар. пјесама :	добар.
Гимнастика и војничко вјежбање :	добар.
Чис. шк. нош. и др. дјецe :	добар.
Дисциплина :	добар.

б. II-ги разред.

Закон Божи :	добар.
Српски језик :	добар.
Словенско читање :	добар.
Рачун :	врло добар.
Земљопис :	врло добар.
Историја :	врло добар.
Поз. природе :	врло добар.
Поз. и негов. чов. тијела :	добар.
Краснопис :	врло добар.
Цртање :	врло добар.
Пјев. пр. и нар. пјесама :	добар.
Гим. и војно вјежбање :	добар.
Чис. шк. нош. и др. дјецe :	добар.
Дисциплина :	добар.

в. III-ћи разред.

Закон Божи :	добар.
Српски језик :	врло добар.
Славенски с преводом :	врло добар.
Рачун :	добар.
Геометрија :	добар.
Земљопис :	добар.
Српска историја :	врло добар.
Познавање природе :	врло добар.
Поз. и негов. чов. тијела :	добар.
Краснопис :	врло добар.
Цртање :	врло добар.
Пјев. пр. и нар. пјесама :	добар.
Гим. и војно вјежбање :	добар.
Чист. шк. нош. и др. дјецe :	добар.
Дисциплина :	добар.

Укупни успјех постигнут, у сва три разреда: више него добар.

Предмети су сви обрађени и довршени.

Редовно предавање отпочето је први октобра; дневно је рађено 5 часова; у цијелој школској години било је радних дана 180; учитељ није никад дјецу остављао саму у школи,

Родитељски скуп држат је само 8 октобра, на ком је говорено највише: како родитељи могу припомоћи школској настави.

Учитељ је два пут изводио дјецу у шетњу, и том су приликом највише провели у игри и пјевању народних пјесама.

Бади су посеђавали школу марљиво.

Учитељ је постављен за сталног 1873 године, и држи сва три разр. Способност му је врло добра, а такође владање и држање у школи и ван ње врло добро. Трудољубља је доброд; другог занимања нема. Свршио је цетињску богословију.

Примјетне су погрешке у настави: из вјеронауке није схваћена црквена слава и завјетина у правом смислу, као што би требало. Истина спомиње се једно и друго, како је послало; али посљедице, које су туд проишле, и каквог су значаја по наш народ нијесу се узимале у обзир. Начин за предавање усменог рачуна требао би да је свестранији, као и бољи појам дати дјецу о десетним разломцима. Такође и предавање земљописа у III-ем разреду могло би имати више међусобне везе.

Природан и језгровит одговор ђачки заслужује похвалу. Предавање и учење било је више разумљиво и очигледно, а доста је лијепо развијено и мишљење код дјече.

Обраћајући пажњу, да ли дјеца умију разлпковати поједине карактере, као и о њима своје мишљење дати, виђело се по одговору, да се у школи радило на развијање овога код исте.

Учитељ је дјецу казнивао обичним казнама, које су прописане законом. Станује код своје куће, која је удаљена од школе 1 час.

Учитељ је изостао од школе 7 дана због болести (инфлуенце), а цркву је посеђавао редовно.

Протоколи школски, с којима рукоује учитељ, у добром су стању и уредни, а протоколи приходâ и расхода нијесу прегледани, јер једни су иети за ријечку и цеклинску школу, у којима се биљежи приход и расход за обје, па су већ били прегледани приликом ревизије у ријечкој школи.

Школско здање је лијепо и пространо, али је на таквом мјесту, гдје се много мора патити од влаге и сјенопада, особито зимских. Школска соба има к. м. 160, и по томе на сваког ученика долази по 3·8 к. м.

Прописато је са мјесним властима: да се поправе шк. скамије; над вратима школе напушти кров; да се набаве 5 столица, писмарица, као и слика св. Саве. А од учила има: мапу Европе, планиглоб, мапу Црне Горе, глобус. Све је због старости у хрђавом стању. Осим ових има још: слико старозавјетне, шрајберове природописне, укоричене, школу основног цртања, и руску рачунаљку.

Школа баште нема. Незгоде које су чињеле сметњу настави имала је ове: неуредан огрјев, удаљеност дјече и учитеља од школе, особито кад су ружна времена, као и болијест, која се појављивала на дјецу и учитељу — инфлујенца и заушнице.

Племениски капетан Илија Лопичић, који је уједно и мјесни надзорник као капетан вршио дужност врло добро, а као мјесни надзорник могао би и боље, премда му у томе много стоји на путу његов званични посао у капетанији, али ипак могао се обазрети на § 79 шк. закона.

Примједбе: Пошто школа Цеклинска није на згодном мјесту, нешто због влаге и сјенопада, а нешто због тијесног простора околу ње, а и шта је скрајнута од неких села, да не могу своју дјецу у њу шиљати; стога

добро би било, да се сложи: Горњи Цељин, Добреско село, Улићи, Бокowo и Косијери, па да огреде школи на средини т. ј. код цркве Ђекле. Ту би положај био диван, простран, добра жива вода и средиште свију помених села, а најдаљем дјетету не би било више од 1 уре пута. Кад би се овако поступило у том погледу, не би народ толико ни осјетио радњу око грађења школе, јер у мјесто што данас ову школу потпомаже само Горњи Цељин, онда би уза њ још двије капетаније — Добреска и Косијерска, а свима је с малом разликом подједнако растојање. Само прегнуће на рад, а слога је створена, јер сваког поједнако интересује.

Казали смо ријечка и горњо-цељанска школа имају једне исте протоцеле прихода и расхода, којима рукује племенски капетан, који је у једно и мјесни надзорник. Добро би било, да се цељинској школи одреди други мјесни надзорник, који ће моћи боље обрађати пажњу на школске интересе, и ком би се дао протокол расхода, те ће онда обје школе имати засебне мјесне надзорнике, као и засебне протоцеле расхода. У противном случају ова школа неможе напредовати, као што треба.

Учитељ ове школе један је од постаријих, по годинама службе, црногорских учитеља, познат од вазда, као врло ваљан. Ове године имао је неке неприлике у фамилији као: болијест домаће дјецe, продавање имања, да се пресели у други крај Цељина, и школи се приближи, што му није изашло за руком. С тога је мало попустио, како у вјештини предавања, тако и у дисциплини.

Кад не би биле познате његове овогодишње неприлике, као и његова ваздашња способност, могло би се мислити, да је у неколико пропуштао прилагођавати се савременој педагогици, као и методици, које се с дана у дан усавршавају, и развизак који ваљани учитељ мора пратити.

CRNOJEVIĆ

Ц Р К В Е Н И Г Л А С Н И К .

Удружење Свештенства монашкога чина у *Краљевини Србији* у своме скупу изабрало је за свога почаснога члана Његово Високопреосвештенство нашега Митрополита Господина **Митрофана**.

Високопречасни Архимандрит г. *Фирмилијан*, као пресједник овог удружења, са својијем врло љубазнијем писмом ових дана Гну Митрополиту изволио је послати *диплом* за то чланство.

У Призрену Митрополит Србин! Његова светост Вселенски Патријарх именовано и већ посветио на митрополитску столицу у Призрену Србина архимандрита Дионисија из Скопља. При овој вијести може се свако српско срце радовати, благодарећи Његовом Величанству Султану, Оцу свију својих подајника, и Његовој светости Патријарху, који су задовољили праведне жеље Српског народа у Турској царевини.

Приложници. *Аци поп Перо Лековић* из Годиња приложи храму свотога Николе у Годиње једну цјеливачу икону „Вознесенија Господњег“, један епитрахил и ручи мали крет са гравиратим распећем.

Мато Ковчин Лековић из Годинића приложи истој парохијалној цркви за своју и своје жене душу фиорина четири стотине и три, и деведесет и шест новчића а. вр. да се са истом свотом новаца украси иконостас цркве.

Јоко Павићев Перезић из Годинића приложи истоме храму у Годиниће Једну цјеливачу икону „*Матере Божије*.“

Марко Вукалов Марковић из Црмнице приложи за своју душу парохијалној цркви на Бријеги, храму Светога великомученика Георгија једну сребрну чашу, дискос, звјездицу, ожицу копје, пјатић и теплоту.

Јавна благодарност. Г. Ђуро Михаљевић Грађанин приложио је храму светог Великомученика Ђорђија на Брдо у Грађанима 5 икона позлатом украшених, један свијетљак пред Спаситељевом иконом и на звонику гвоздени крст фино израђен, украшен позлаћеним цвјетовима, висок 1 метар. — А у храму Светог Јована Крститеља у истом племену Грађанима даровао је два гвоздена дивно израђена свијетљака, украшен позлаћеним цвјетовима за душу свога доброг, поштеног и од свега племена врло љубљеног оца Сава, Бог му дао у рају насеље, а господину приложнику са свима домаћима добро здравље и весеље.

Грађани, 3 децембра 1895 г.

Матан Поповић.

Покушај уније. О овоме „Гласник Далматинско-Истријске епархије“ у потоње двије свеске доноси: „На глас да се од непозванијех апостола угрожава православној цркви у парохији Врличкој, одмах је пошао у оне крајеве преосвештени наш Г. епархијски епископ Никодим и задржао се десет дана. Архиепископском службом и ријечи Својом Он је утјешо и умирио онај побожни народ, који је од св. оца и одан светој православној цркви својој.“

Овом приликом преосв. епископ Никодим обишао је и неколико се дана задржао и у манастиру Драговићу, камо је народ све врличке крајине приступао св. десници и тражио помоћи и заштите против силника, сматрајући у владици своје старјешину, оца и спаситеља свога. Увјерени смо, да ће вапаји и сузе оног побожног народа заслужног одзива наћи и да ће га чврста воља, а чиста вјера под мудрог управом владике нашега, а под окриљем Свемогућега од свију видљивих и невидљивих непријатеља чувати и спасти. Божје помози и благослови свето дјело наше!

На допуну овога, а о толико разглашеној по новинама унији у парохији врличкој, у стању смо на темељу добивенијех тачнијех података јавити, да је дана 30, октобра о. г. фактично пријавило се надлежној власти за пријелаз у унију 12 особа из најепромашнијег сеоског сталежа. Од ових 12 особа, већина је већ опозвала своју најаву о пријелазу у унију. По најновијим вијестима остале су још само 3 особе, за које са пуном сигурношћу се држи, да ће и оне исту изјаву као и остали другови учинити. — О пријету овоме ми ћемо се у своје вријеме још бавити.

Као што смо у пошљедњем броју јавили, изгледа да ће се са свијем осујетити онај октобарски покушај унијаћења у Врлици. На неколико дана последије одласка из Врличке парохије нашег г. епископа, 22 угледнија лица исте парохије, осјетивши ову опасност, којој се православна вјера њихова излаже и бојећи се злих пошљедица, ако се тој опасности одважно не стане на пут, приказаше се надлежној власти и на записнику изјавише, како су њих и многе друге оближећали агенти уније, понуде им материјалне чинили и свагда им обећавали, само да се одметну од православне цркве и поунјате. Ако су изјаве тих људи поуздане, а из Врлике нас

увјеравају да јесу, тада би овијем било доказано, да се при оном унијаћењу употребљавало од дотичних оно средство, које забрањује односни члан нашег државног закона, и према томе да су незаконите биле пријаве оне неколицине заведених да прелазе у унију, и дакле ништаве. Дознајемо међу тим да агенти уније не престају и даље тјерати свој посао и да снују опет нови план, како би ког православног себи примамили. Надамо се у православну свијест Врличана и у пастирску ревност тамошњега свештенства, да ће сједињеним силама знати се одупријети невољи, у коју су сада пали.

Да се продужи апостолско дјело, које је прошлога новембра почео наш г. епископ у Врличкој парохији, пошао је у Врлику за Божићне празнике високопречасни консисторијски архимандрит Доситије Јовић, како би пастирском ријечју учврстио још јаче тамошњи православни народ у вјери својој и поучио га, да буде бодар у тешком овом часу искушења и да се чува од унијатске напасти.

Као да је православним Србима у Далмацији суђено, да се само са унијом имају данас да боре. Агентима уније сигурно нијесу доста поучни догађаји 1822 и 1833 године, кад се увађала унија код нас, те на крају XIX вијека као да хоће нарочито да опет онаке догађаје изазову. Наше свештенство непрестано проповиједа народу мир и братску љубав и поучава га у вјерској сношљивости. Али који ће свештеник или сам епископ кадар бити уздкати народ наш православни у Далмацији, кад види да му незвани пророци без обзира и насртљиво куде вјеру његову и цркву му његову лажном зову, наговарајући га да је се одметне? Недајмо се ето у милост Божју, која ће хтјети сачувати православнога Далматинца од зла и невоље! — Послије Врличке, гдје унијатски први покушај унијаћења, дошло је на ред село Штиково. Село је то богато и у њему има 74 куће православних и 19 кућа римокатолика, — унијата нема ниједнога. Римокатолици у Штикову зависе од римокатоличке парохије Врличке, гдје је парох фратар Барбић. На мјесто тога фратра дошао је у недељу да служи мису у Штикову унијатски Врлички парох поп Малић. Послије мисе овај унијатски поп поручи, да се сакупи чим већи број православних старијех сељана, као да им има нешто важнога да јави. Сакупило се 14 угледнијех сељана са својим главаром, и ту им тада онај унијатски поп поче говорити о унији и обећавати им згодну добит и разне полакшице, ако оставе своју цркву и поунијате се. Изненађени оваком бесједом, која је опће огорчење изазвала, честити штиковљани са презрењем одбише сва обећања оног незваног апостола уније и устегоше се да ружно с њим поступе, као што су двојица од оних хтјели, него га озбиљно замолише, да се чим прије враћа од куда је и дошао. — У селу Штикову православни свештеник не станује, него православне Штиковљане послужује православни парох баљачки. Дивота је, кажу, било видјети честите Штиковљане, с каквим су одушевљењем казивали своме свештенику, колико они љубе вјеру своју и како су они знали одбранити ту вјеру пред туђинцем, који их је хтио од исте да одбије. Мора се казати, да Божје око бдије над православнима у ономе удаљеном селу, да није ко подлегао у часу онога тешкога искушења!

Загребско владачанство. Пештански листови јављају, да је Саборски Одбор у посљедњој својој сједници ријешио, да се у Загребу оснује српска епископска катедра. О томе је народном сабору већ ставио предлог, па кад

се сабор састане ријешити се и ово питање. Сви су изгледи, да ће влада препоручити краљу на потврду оснивање ове нове дијецезе.

ШКОЛСКИ ГЛАСНИК.

Блажено упокојени епископ Нишки Јероним завјештао је нашој Богословији 1200 динара; ове је новце већ примила наша просвјетна власт. Намјерава се ове новце дати на добит, док нарасте толика сума, да се од добити може издржавати један ученик Богословије. Ова би стипендија носила име Епископа Јеронима.

О св. Сави, 14 јануара, ове године, навршило се 25 година, како је у Србији отворена прва Учитељска школа. Овај значајан дан прославила је Учитељска школа у Биограду на свечан начин. Честитамо!

Школске реформе у Данској. Прије кратког времена изнијела је данска влада пред скупштину приједлог за измјену закона о школама. У свом говору министар је изјавио: Ако се не може говорити о усавршавању школа, морају се побољшати мучне прилике учитеља. До сад је држава помагала основне школе само са 900.000 фор., а остало су носиле саме општине. По новом приједлогу држава ће на школе жртвовати 2½ мил. Даље министар вели, да један учитељ треба да има 35 ђака; учење треба да траје 41 недељу са по 18 часова недељно.

Школе у Италији У год. 1892-93 у Италији било је: 2572 скло-ништа за сиротну дјецу, последије шк. часова са 302.754 дјетета: 49.722 основне школе са 2.291.966 дјеце; приватнијех основн. шк. 8555 са 195.837 дјеце; 2454 недељне шк. са 64.580 ученика; 138 виших женских школа са 4963 ученице; 148 учитељскијех школа са 18.677 ђака.

КЊИЖЕВНИ ГЛАСНИК.

Бој на Трњине. Позоришна игра у три чина. Написао Радоје Црногорац (прештампано из „Србобрана“). Тисак Српске штампарије у Загребу 1895 г. Цијена 50 новч.

Неуморни наш пјесник ево нам се појави са новом својом драмом, предмет које је, као и „Царев Лаз“, узет из наше историје и народног предања. Мјесто да износи оваква јуначка дјела витезова наше отаџбине у епском спјеву, како захтјева природа самог предмета, писац нам радије износи та дјела у драматском облику, у живијем сликама; изводи пред нас старе витезове, који су својим јунаштвом, прегалаштвом, самопожртвовањем задивили цио свијет, те тако оставили вјечити спомен. Овакове јуначке позоришне игре добро су дошле данас нашој омладини на све стране, јер она на жалост, мјесто да се одушевљава свијем онијем, што је одушевљавало наше претке, као да је почела узимати за се неке друге узоре, да се одушевљава онцијем, од чега може нам доћи само зло, што ће прије но смо и постигли коначну цијелъ, почети поткопавати општу зграду. Вукови:

Мандушићи, Мићуновићи, Томановићи, Раслапчевићи и др. данас су нам исто тако од потребе, као што су и у оно старо доба, а можда и више. Зато се препоручује ова јуначка игра нашој омладини, да је чита, претставља, те да из ње и сличнијех дјела напаја се онијем духом, којим су напајани били они великани борци.

Вукова дјела. Наштампана је и може се добити у државној штампарији у Биограду и у свима државним књижарницама у Србији књига: **Српске народне пјесме**, скупио их и на свијет издао Вук Стеф. Караџић. Књига друга, у којој су пјесме јуначке најстарије (друго државно издање). Биоград, 1895. — 8°, стр. VI и 648. Цијена: у тврдим корицама 4, у меким 3 динара.

Још се могу добити ова издања Вукова.

I. *Српске народне пјесме*; скупио их и на свијет издао Вук Стеф. Караџић:

1) Књига прва, у којој су различне женске пјесме. Биоград 1891. — 8°, стр. LXXX и 662, и 2 листа нота. Цијена у тврдим корицама 4, у меким 3 динара.

2) Књига трећа, у којој су јуначке пјесме средњијех времена. Биоград 1894. — 8°, стр. 551 и 4 листа. Цијена у тврдим корицама 3, у меким 2 дии.

У штампи је и књига четврта „Српских народних пјесама.“

II. *Скупљени граматички и полемички списи* Вука Стеф. Караџића:

1) Књига прва (год. 1814—1818). Биоград 1894. — 8°, стр. XV и 224. Цијена у меким корицама 3 динара.

2) Књига друга, свеска I. (год. 1824—1835) Биоград 1895. — 8°, стр. XI и 241—511. Цијена у меким корицама 3 динара.

Довршује се и прва свеска треће књиге ових списа Вукових.

III. *Српски рјечник*, истумачен њемачкијем и латинскијем ријечима; скупио га и на свијет издао Вук. Стеф. Караџић; треће издање:

Свеска прва (од а до зивање). Биоград 1893. — В. 8°, стр. XX и 256. Цијена у меким корицама 4,⁶⁰ динара.

Штампа се и ново, по рукопису исправљено и умножено, издање цијелога речника.

Читаоцима и претплатницима

„Д Е Л О“.

„Дело“ ево наврши и другу годину свога живота.

И при свем том што ни у овој другој години прилике за успјевање у једном оваквом предузећу нијесу биле много повољније, но у години његовога постанка, „Дјело“ се ипак не само одржало у животу, већ је и проширило круг својих читалаца и увећало број својих сарадника, што је свакојако добар знак и за његов већ стечени глас и углед и у српском па и у цијелој јужној словенској свијету.

Уредништво је „Дела“ ријешило да свој посао продужи, пуно наде да ће у име Бога сваком годином резултати постигнути бивати све љепши

и све кориснији, ако само буде трајно налазило довољно одзива у српске читалачке публике. Оно се с тога и обраћа на завршетку друге године молбом на своје већ сталне пријатеље и на своје досадашње читаоце, да се претплате на „Дело“ и за ову трећу годину, као и да се заузму да се да се број претплатника и увећа; јер што буде веселија претплата, „Дјело“ ће моћи све боље и пуније одговарати своме задатку.

Цијена листу и услови за претплату остају исти:

За Србију: На годину 16 дин. на по год. 8 дин. на три мјесеца 4 дин. за ђаке на год 10 дин.

За иностранство: На год. 20 дин. на пола год. 10 дин. на три мјесеца 5 дин. за ђаке на год. 14 дин.

Поједине свеске продају се по два динара.

Претплата се шаље г. Стојану М. Протићу власнику „Дела.“

18. Децембра 1895. г.

Уредништво и власништво „Д Е Л А“.

— Долетио нам је први број „Голуба“ за год. 1896 са овом садржином: „Нове је лето зачинајеш“ (пјесма) од Чика Васа Љубисава; *Праг Лиоптол* од истога; *Здрво, дјецо!* (пјесма) од Милорада; *Ница*, пртица од општег земљописца (са сликом); *Најсјајније доба српске државе*, слика из српске повјеснице (са сликом); *Мајка и син*, пјесме Д. П. Дрљаче; *Шале и досјешке*; *Ој „Голубе“*, пјесма од Милорада; *Голубов вјесник*; *Сваштанце*; *Нове књиге и листови*; *Свакојта* Крајиника. Препоручује се нашим учитељима, да се овај лист што више рашири међу нашом омладином.

Лист излази сваког 1. и 15. Цијена му је за нашу земљу 2 ф. 50 нов. Може се претплатити и на издање, што један пут излази: стаје 1 ф. 25 нов.

— Изишао је I. бр. „Споменка“ за 1896 г. са овом садржином: *Највјернији друг* (са сликом). *Немањићу св. Сави*. *Несломљива лутка* (прип. са сликом). *Искреност пјесма*. *Зима*. (са сликом). *Снежна грудa* (са сликом). *Разно*. *Нове књиге и листови*. *У доколици*. *Одговори*. *Дјечији добротвори*. *Пријатељима „Споменковим“*.

„Споменак излази 1. дана сваког мјесеца на цијелом табаку. Претплата се шаље госп. Вељку Константиновићу у Панчеву; а рукописи и све што се односи на уређивање листа уреднику. — Рукописи се не враћају. — Неплаћена писма не примају се.

Цијена је „Споменку“ за Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину 1 ф. или 2 круне, а за остале земље 2½ динара. Један број 12 новч. 24 потуре. Вересије нема.

Препоручује се нашим учитељима, да се овај лист што више рашири међу нашом дјецом.

Приповијетке из новог завјета, за школску младеж саставио Јован Петровић катихета и професор. Загреб 1895. стр. 96. Цијена 40 повчића.

